

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Andra Kammaren. N:o 20.

Måndagen den 8 Mars.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagssammanträdet började föredragningen *Ang. förordning om jord- egares rätt öfver vattnet å hans grund med flere dermed sammanhängande författningar.* (Forts.)

I ordningen förekom § 16 i Utskottets förslag till *förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund*, hvilken paragraf godkändes.

§ 17.

För denna paragraf hade Utskottet föreslagit följande lydelse:

»Har vattendrag vikit från sitt förra läge eller eljest förändrat sitt lopp, vare om vattendragets återställande i dess förra skick lag, som om rensning i 16 § är sagdt. *Varder ej inom ett år från det förändringen inträdt åtgärd för vattnets återförande vidtagen och derefter utan oskäligt dröjsmål fullföljd, vare den, som vill vattnet återföra, skyldig ersätta kostnad, som efter nämnda tid antingen blifvit nedlagd å jord, hvarifrån vattnet vikit, eller skett för tillgodogörande af vattnet i dess nya lopp eller läge, och som genom vattnets återförande skulle blifva utan nytta. Har någon i tio år varit i besittning af förmån, som skulle genom återförandet gå förlorad, må dylik åtgärd ej emot hans bestridande vidtagas.*»

Motsvarande paragraf i Kongl. Maj:ts förslag (§ 18) lydte sålunda:

»Har vattendrag vikit från sitt förra läge eller eljest förändrat sitt lopp, vare om vattendragets återställande i dess förra skick lag som om rensning i 17 § är sagdt. Varder genom vattnets återförande skada tillskyndad egare af jord, hvarifrån vattnet afvikit, eller annan, som genom byggnad eller annorledes gjort sig vattnet i dess nya lopp eller läge till godo; njute han ersättning derför. Har han i tio år varit i besittning af förmån, som skulle genom återförandet gå förlorad, må dylik åtgärd ej emot hans bestridande vidtagas.»

Ang. förordning om jord-
egares rätt
öfver vattnet
å hans grund.

Enligt anteckning å Utlåtandet, hade Herrar *Lagerstråle*, *Sundell* och *Thomasson* inom Utskottet tillstyrkt, att ifrågavarande paragraf måtte erhålla en sådan lydelse, som Kongl. Maj:t föreslagit.

(Forts.)

Ordet lemnades på begäran till

Herr Thomasson, som anförde: I förevarande paragraf har Utskottet föreslagit en förändring, gående derpå ut, dels att ersättning för kostnaden att återföra vattnet i dess förra lopp icke skall utgå innan ett år förflutit från det vattendraget afvek från sitt förra läge och hvarigenom någon fått mark i stället för vatten eller vatten i stället för mark, och dels att denna ersättning skall lemnas endast för sjelfva den kostnad, som blifvit nedlagd på jorden eller skett för tillgodogörande af vattnet. Säsom bekant har den ena af de båda vattenrättskomitéerna i afseende härå föreslagit, att först efter fem år ersättning skulle gifvas; men den nya lagberedningen har för sin del icke kunnat finna något skäl, hvarför den, som i följd af en sådan naturhändelse fullkomligt oförvålladt fått mark i stället för vatten, eller tvärtom, och som nedlagt kostnader för att göra sig det nya till godo, icke skall få ersättning för den skada, som vållas honom, derigenom att vattnet derefter återföres i sitt förra lopp. Jag kan icke heller för min del inse, hvarför han icke skall vara berättigad att, så fort de nya förhållandena inträdt, göra sig på bästa sätt desamma till godo. Enligt de rättsgrundsatser, som varit gällande i äldre lagstiftningar, kan det sättas i fråga, om han icke vore berättigad att för alltid behålla och ostördt begagna hvad honom genom en slik naturhändelse tillfallit.

Den nya lagberedningen har nu emellertid föreslagit den modifikation, att, om någon lider men af det nya vattenloppet, han skulle ega rätt att inom tio år återföra detsamma, men att efter den tidens förlopp de nya förhållandena skulle stå fast. Jag delar fullkomligt lagberedningens uppfattning derom, att så fort genom en naturhändelse det förhållandet inträffar, att den, som har haft mark, fått vatten eller den, som haft vatten, fått mark, han skall hafva rätt att genast begagna det nya förvärfvet med rätt till ersättning, om förhållandena återföras till hvad de förut varit. Jag får därför yrka, att Kammaren, med afslag å den af Lag-Utskottet föreslagna förändringen, måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag oförändradt.

Herr Magnus Jonsson: I motsats till den föregående talaren får jag anhålla, att Kammaren ville bifalla paragrafen sådan Lag-Utskottet föreslagit densamma. Jag hemställer till hvar och en rättänkande person, om det skulle kunna anses billigt, i händelse en strömfåra skär sig en annan riktning och derigenom fördränker jord på annat håll, som förut varit från öfverflöd på vatten befriad, att egaren till denna mark skulle icke blott lida den förlust, som uppstått genom det nya vattenflödet, utan dertill gifva ersättning åt den person, som varit egare till den mark eller strand, hvaröfver vattenflödet, som gått i den äldre riktningen, haft sin väg, och hvilken mark han fått göra sig till godo. Och icke nog med att han fått mark der förut varit

vatten, eller att han fått den vattendränkta jorden så torrlagd, att han kan odla den till åker eller äng, utan har kanske till och med fått sjelfva strömfåran fruktbärande sasom äng. Är det tänkbart, att någon kan anse det billigt, att den, som opåräknadt fått vatten öfver sin mark och vill återföra detsamma i sitt rätta läge, hvartill han väl bör hafva full rätt, att han skall först och främst ersätta den jord-egare, som fått sig en jordvinning genom den förändrade strömfåran, och dessutom ersätta den verksegare, som kanske samma dag vattnet skar sig sin nya väg, började med byggandet af ett större verk, och derpå sedermera nedlagt dryga kostnader. Det är ju helt naturligt, att den, som lidit den olyckan att han fått vatten öfver sin jord, skall finna det ganska kostsamt att återföra vattnet i sitt rätta lopp och ännu mera om han skulle vara dertill nödsakad att ersätta kostnaden för de verk, som den egt, hvilken fått jord i stället för vatten. Ett annat förhållande förefaller mig så orimligt, att jag icke kan med min röst åtminstone bidraga till detsammis befrämjande. Inom Utskottet hemställde jag, att han skulle få minst fem år på sig för vidtagande af åtgärder till vattnets återförande i dess förra läge, men som detta yrkande icke inom Utskottet vann understöd, så fick jag nöja mig med ett års tid, på sätt Utskottet föreslagit. Om det skulle hända att ett större vattenflöde skure sig i en annan riktning, kan man lätt tänka sig, att det skulle fordras stora kostnader för vattnets återförande i dess förra lopp samt tid för arbetets åstadkommande. Det fordras nemligen åtskilliga förberedelser, såsom kostnadsförslags uppgörande, anstalter för penningars anskaffande samt öfverenskommelse med granarne, om nemligen det varit många, som blifvit utsatta för samma öde att få sin jord genom en sådan naturhändelse vattendränkt. Det skulle ock kunna hända, att kostnaderna härför blefve så stora, att det blefve af nöden för dem, som fått sin jord öfversvämmad, att anhålla om statsbidrag för att kunna frigöra sig derifrån. Det synes mig tydligt, att allt detta icke kan ske på så kort tid, utan att derför innan annan kunnat börja med vattenverksanläggning m. m. Derför synes mig ock billigheten fordra, att den, som vill återföra vattnet i dess förra läge, får åtminstone ett års tid på sig att vidtaga för ändamålet nödiga åtgärder, och jag tycker, att enhvar bör inse orimligheten af att neka detta.

Jag hemställer derför, att Kammarén ville godkänna paragrafens lydelse, sådan den af Utskottet föreslagits.

Herr Berg: Vår nu gällande lagstiftning i 12 kapitlet 4 § Jordbalken, jemförd med den äldre lagstiftningen, utgår, enligt min uppfattning, från den grundsatsen, att, så snart utan åtgärd från menniskohand genom endast naturens kraft vatten inskrär från den ene granens till den andres område, den, som genom vattendragets afvikande från sitt förra läge får mark i stället för vatten, blir egare af den torrlagda marken, och den åter, som får vattnet öfver sina egor, får tillgodogöra sig vattnet. Om nu denna uppfattning är riktig, såsom jag antager, så innefattar redan den omständigheten, att rättighet medgifves att återföra vattnet i dess förra lopp, en rubbning i nu gällande rättsgrundsats. Det har likväl synts lagberedningen vara

Ang. förordning om jord-egares rätt öfver vattnet å hans grund.
(Forts.)

Ang. förord-
ning om jord-
egares rätt
öfver vattnet
å hans grund.

(Forts.)

billigt, att så finge ske, och därför har beredningen, utan öfvergifvande af nämnda grundsats, likväl velat lemna såväl den ene som den andre rätt att inom viss tid återföra vattnet till dess gamla bädd. Men såvidt derigenom den, mot hvilken rättigheten göres gällande, komme att gå miste om en vunnen förmån, ansåg beredningen återförandet icke kunna medgifvas utan ersättning för den skada, som förlusten af en dylik förmån innefattade. Utan att nu egentligen frångå sjelfva principen och således utan att förneka, att den, som fått sin jord torrlagd, genast blifver egare af jorden, och den, som fått vattnet, får tillgodogöra sig detta, har likväl Lag-Utskottet föreslagit ett tillägg, hvarigenom såväl den ene som den andre under det första året, efter det förändringen inträdt, skulle helt och hållet och äfven sedermera i väsentlig mån förhindras att draga fördel deraf. Ty om den, som fått sin jord torrlagd, derå nedlägger arbete eller kostnad för att få nytta af jorden, eller den, öfver hvars jord vattnet tagit sig väg, för dess tillgodogörande anlägger vatten- eller fiskeverk, kan han äfventyra att någon dertill berättigad går i författning om vattnets återförande i dess ursprungliga läge, och, såvida åtgärd i sådant syfte vidtages under första året och sedan utan dröjsmal fullföljes, får, enligt Utskottets förslag, den, som deraf lider skada, ingen ersättning därför. Sker återförandet först senare, å fjerde eller kanske åttonde eller nionde året, får han väl ersättning, men denna bestämmes icke efter den skada, som verkligen uppstår, utan endast efter den kostnad, som blifvit nedlagd *efter första året*. Detta synes mig strida mot den i allmänhet gällande grundsatsen, att ingen kan tvingas att till förmån för en annan afstå sin rätt utan full ersättning, och grunden för ersättningens bestämmande i de fall, då sådan eger rum, synes dessutom i dubbelt hänseende olämplig. Äfven om de nedlagda kostnaderna finnas hafva varit fullkomligt ändamålslösa, skola de ändock återgäldas. Om till exempel någon vid den nya strömfaran med stor kostnad uppfört ett vattenverk, som i brist af tillräcklig drifkraft finnes sakna värde, och han således genom vattnets återförande tillfogas ingen eller ringa skada, får han i allt fall ersättning för de kostnader, som å verket blifvit nedlagda. Jag hemställer om detta är billigt? Likaså om den andra parten nedlagt odlingskostnader på en jord, som till odling är alldeles oduglig, kan det vara skäligt att, om vattnet återföres, den som det gör skall vara skyldig att ersätta denna odlingskostnad? Å andra sidan kan det återigen inträffa, att jorden genom derå nedlagda odlingskostnader fått ett värde, som betydligt öfverstiger dessa kostnader; kan det väl då vara billigt att egaren blir af med denna jord utan annan ersättning än för odlingskostnaden? Dertill kommer en annan omständighet, som synes mig tala mot bifall till Utskottets förslag. Det heter der: varder ej »*inom ett år från det förändringen inträdt*» åtgärd för vattnets återförande vidtagen, skall ersättning gifvas. Jag föreställer mig emellertid, att en sådan utskärning, som här är i fråga, i allmänhet icke sker på en gång, utan smäningsom, undan för undan. När har då denna utskärning *inträffat* och från hvilken tidpunkt skall man beräkna det år, under hvilket man icke får ersättning för nedlagda kostnader? Att besvara denna fråga torde mången gang blifva

med stor svårighet förenad. Och dessutom, hvilka och huru beskaffade *Ang. förord-*
ning om jord-
ätgärder erfordras, för att återförandet må ske utan all ersättning? *egares rätt*
 En talare har nämnt att den, som vill återföra vattnet, bör hafva *öfver vattnet*
 rådrom för att till företaget söka statsanslag. Skall nu en sådan an- *å hans grund.*
 sökning betraktas såsom en åtgärd, hvilken, om den utan oskäligt *(Forts.)*
 dröjsmal fullföljes, kan hindra den, som fått vattnet på sin jord, att
 tillgodogöra sig detsamma, eller den, som blifvit af dermed, att odla
 den torrlagda jorden och tillgodogöra sig de inkomster, som derigenom
 kunna uppkomma?

Emot Kongl. Maj:ts proposition har blifvit anmärkt, att det vore
 visst hvad som afsages med den *skada*, som borde ersättas. Att
 definiera detta begrepp har dock ej här mera än på andra ställen
 ansetts nödigt. Mahända befarar man att ersättning skulle kunna
 fordras blott derför att vattnet återföres, äfven om någon åtgärd ej
 vidtagits för att af vattnets förändrade läge draga förmån, och att
 således, om den gamla strandbrädden är alldeles oförändrad, egaren,
 ehuru genom vattnets återledande honom ej tillskyndas någon egentlig
 skada, likväl skulle kunna fordra ersättning derför, att han går miste
 af den vinst, som genom markens uppodling framdeles kunnat erhållas.
 Detta vore visserligen obilligt och har icke heller äsyftats i förslaget.
 Anses emellertid, till förekommande af en sådan tydning, någon be-
 stämmelse nödig, har jag icke något att deremot invända. Men icke
 kan jag finna det riktigt att slå in på den väg, som nu blifvit ifråga-
 satt, hvarigenom först och främst ingen skulle våga tillgodogöra sig
 de nya förhållandena förr än efter förloppet af ett år efter det för-
 ändringen inträdt, ett år, hvars längd man icke kan beräkna, och
 för det andra, äfven om först efter nio års förlopp en återgång till
 de gamla förhållandena skulle ske, den, som derigenom förlorar sina
 lagligen vunna förmåner, måste afstå ifrån dessa utan full skade-
 ersättning. På dessa skäl tillstyrker jag bifall till denna paragraf
 sådan den af Kongl. Maj:t föreslagits; men om, såsom jag nyss sagt,
 några modifikationer i afseende på ersättningen i öfrigt kunna vid-
 tagas, har jag deremot ingenting att erinra.

Herr Torpadie: Tillhörande den minoritet inom Lag-Utskottet,
 som, beträffande den nu föredragna paragrafen, ansåg att Kongl. Maj:ts
 proposition borde bifallas, instämmer jag helt och hållet i de åsikter,
 som här blifvit uttalade af Lag-Utskottets vice och Lagberedningens
 ständige ordförande. Det tillägg, som Lag-Utskottets majoritet gjort
 och hvar emot jag reserverat mig, synes mig icke vara synnerligen
 lyckligt funnet. Tillämpningen deraf skulle utan tvifvel endast leda
 till skada för bada i saken intresserade parterna, hvarjemte jag tror
 det skulle blifva mycket svårt att rätt tolka, huru denna lag borde
 tillämpas. Herr Berg har redan visat svårigheten att bestämma tid-
 punkten hvarefrån detta ar borde räknas, och för min del skulle jag
 ogerna i en lag se ett så sväfvande uttryck som »utan oskäligt dröjs-
 mal», hvilket kunde föranleda till hvarjehanda trassel, besvär och
 kostnader.

Jag tager mig derför friheten att anhålla om proposition på bifall
 till denna paragraf sådan den lyder i 18 § af Kongl. Maj:ts förslag.

Ang. förord-
ning om jord-
egares rätt
öfver vattnet
å hans grund.
(Forts.)

Herr Hammarskjöld: Det förslag, som Lag-Utskottet framlagt i afseende på lydelsen af den 17 §, skiljer sig i sak endast uti dess mellersta punkt från motsvarande paragraf i Kongl. Maj:ts förslag. Båda paragraferna utgå från samma förutsättning, nemligen att ett vattendrag afvikit från sitt förra läge eller förändrat sitt forna lopp, och tänker man sig vidare, att vattnet återföres till sitt ursprungliga lopp. Nu möter skiljaktigheten emellan de båda förslagen, nemligen i fråga om rättsförhållandena emellan de personer, som beröras af vattnets återförande. I det Kongl. förslaget heter det: »Varder genom vattnets återförande skada tillskyndad egare af jord, hvarifrån vattnet afvikit, eller annan, som genom byggnad eller annorledes gjort sig vattnet i dess nya lopp eller läge till godo; njute han ersättning derför». Härvid mötte Lag-Utskottet först den ovissheten: hvad betydelse har här ordet »skada»? Två tolkningar syntes Lag-Utskottet möjliga. Om vi nemligen tänka oss två personer som beröras deraf, att vattnet förändrar sitt förra läge, och kalla den ene för *A.* och den andre för *B.*, samt att vattnet, som ursprungligen runnit öfver *A:s* mark, derifrån afvikit och kommit in på *B:s*, så kan det tänkas, att den gamla vattenbädden på den *A.* tillhöriga mark blifvit gräsbevuxen. Om nu vattnet återföres till *A:s* mark, går *A.* naturligtvis förlustig den grässkörd, som han förut kunnat få i vattenbädden. Är nu detta en sådan skada, som Kongl. Maj:t i sitt förslag afsett? — Utan tvifvel lider *A.* i detta fall en förlust i den meningen, att han icke får tillgodogöra sig den vinst, som vattnets afvikande för honom medfört. Då emellertid Lagberedningen yttrat, att man under tio år skulle hafva rätt att återföra vattnet i dess gamla läge, föreföll det Lag-Utskottet såsom om Lagberedningen och Kongl. Maj:t ansett *A:s* rätt till vinst af grässkörden i vattenbädden icke vara afgjord förr än den tid förflutit, inom hvilken rätten att återföra vattnet till dess förra läge funnes kvar.

Men detta uttryck *skada* kunde äfven tolkas på ett annat sätt. Man kan säga, att *A.* bör försättas i den ställning, att vattnets afvikande och återförande icke kan antagas hafva för honom medfört någon ekonomisk förlust. *A:s* ställning bör icke genom vattnets återförande genom *B:s* åtgärd blifva sämre, än om vattnet icke någonsin afvikit från hans mark. Om man tolkar ordet »skada» på så sätt, huru stor rätt till ersättning har då *A.*? Jo, han bör få ersättning för de kostnader han till följd af vattnets afvikande och det derigenom uppkomna tillfället till vinning kan hafva föranledts att nedlägga. Denna senare uppfattning har Lag-Utskottet trots vara den af lagberedningen omfattade, just därför att Lagberedningen har sagt, att man har rätt att inom tio år återföra vattnet till dess gamla flöde. Detta stadgande synes hafva varit en inkonsequens, i fall *A.*, från hvars mark vattnet afvikit, skulle anses hafva fått full rätt öfver den mark, hvarifrån vattnet flutit. Man kan äfven se saken från *B:s* synpunkt och tänka sig, att vattnet på *B:s* mark bildat ett vattenfall och derigenom gifvit *B.* tillfälle till uppförande af dyrbara industriella anläggningar och att deremot en qvarn eller dylikt, som *A.* haft vid vattnet, blifvit onyttig, sedan vattnet flutit från hans mark. *A.* kan då vilja återföra vattnet till sina egor. Skulle då *B.* hafva ersättning icke blott för den kostnad han verkligen nedlagt på vattenverket, utan

äfvén för sjelfva *vattenfallets* möjliga värde? Det har synts Lag-Utskottet, att den förra tolkningen vore den rätta och att sannolikt äfvén Lagberedningen varit af denna mening. Då nu emellertid ordet »skada» föreföll Lag-Utskottet tvetydigt, ansåg Lag-Utskottet det vara en skyldighet att uttryckligen förklara, hvilken betydelse detta ord här skulle hafva. Derföre omredigerade Lag-Utskottet paragrafen, så att det skulle blifva tydligt, att ersättningen afsåge blott de kostnader, som det nya tillfället till vinning förmått den ena parten att nedlägga. Detta trodde Lag-Utskottet vara det i sak rigtiga och Lag-Utskottet trodde sig icke heller derigenom afvika från Lagberedningens verkliga mening. Nu tillkom emellertid en annan anmärkning, den, som utvecklades af min utskottskamrat på helsinglandsbänken, nemligen huruvida det vore billigt, att i samma stund vattnet ändrat sitt lopp, en person skulle kunna genom kostnaders nedläggande derå liksom läsa fast vattnet vid sin mark eller att den, som fått till exempel en kärring, genom nedlagdt arbete kan ådraga den, som ville återföra vattnet, kostnader, så stora, att han icke förmådde begagna sin rätt att återföra vattnet. Om man utgår från samma förutsättning som Lagberedningen, att någon mellantid bör finnas, inom hvilken man får återföra vattnet till dess gamla fåra, synes det äfvén vara skäl att gifva den, som vill vidtaga denna åtgärd, någon tid dertill, så att icke den andre genom att skyndsamt nedlägga kostnad skulle kunna för honom omöjliggöra att återföra vattnet till dess förra lopp.

Af dessa skäl är det som Lag-Utskottet vidtagit den förändring, som här blifvit bekämpad. Jag kan icke säga, att jag beundrar hvarje uttryck, som i den nya paragrafen blifvit använt. Men vid allt samarbete — det känna Herrarne mycket väl — får man icke strängt hålla på att få fram sin vilja i alla detaljer, om blott hufvudsaken går fram utan svårare afvikelser emot hvad man anser principiellt riktigt.

Den ärade talaren på stockholmsbänken frågade: huru skall man kunna beräkna det första året, från hvilken tid skall detta ske? Utan tvifvel är detta en svårighet, men jag föreställer mig likväl, att denna svårighet icke bör blifva större än att beräkna de tio år, som Lagberedningen sjelf i sitt förslag upptagit. Kan man finna en begynnelsetid för att räkna ut de tio åren, bör man väl också kunna göra det för det ena året, och den ena begynnelsepunkten har förefallit Lag-Utskottet icke vara konstigare än den andra. Svårigheter förefinnas emellertid — jag erkänner det alltför gerna — men sådana måste i alla fall uppstå, då man inlåter sig på att bestämma tider i nu ifrågavarande ämne. Visserligen säger ej Lagberedningen att de tio åren skola beräknas från vattnets afvikande, utan från den tid man begagnat sig af en förmån; men detta är eller kan åtminstone vara detsamma. Han kan begagna sig af förmånen från det ögonblick den genom vattnets afvikande uppstått.

Jag kan således icke finna, att anmärkningen varit dräpande, ehuru den visserligen i första ögonblicket kunnat så förefalla. Jag har nu sökt redogöra för de skäl, på hvilka Lag-Utskottet grundat sitt förslag. För öfrigt instämmer jag med min ärade utskottskamrat ifrån Helsingland och yrkar bifall till Lag-Utskottets förslag i den föreliggande paragrafen.

Ang. förordning om jord-
egares rätt
öfver vattnet
hans grund.
(Forts.)

Ang. förord-
ning om jord-
egares rätt
öfver vattnet
å hans grund.
(Forts.)

Häruti instämde Herr *Smedberg*.

Herr Gasslander: Då jag genomläste denna paragraf och de dertill hörande motiven, uppfattade jag meningen af detta stadgande vara den, att dermed afsägs utskärningar, det vill säga plötsliga förändringar af ett vattendrag, men jag kunde icke föreställa mig, att det kunde vara fråga om sadana förändringar uti ett vattendrag, som ske endast småningom. Jag trodde detta så mycket mindre, som de ordalag, hvilka äro inlagda i stadgandet uti 16 §, äro olika nu gällande stadgande derutinnan, att de medgifva den ene jordegaren ett slags tvångsrätt på den andres mark, nemligen att der verkställa upprensning af vattendrag. Under sådana förhållanden kan jag icke finna, att någon tvekan behöfver uppstå rörande tiden, hvarifran de tio åren skola räknas. Nu har jag under diskussionen erfarit, att Lagberedningen afsett, att ifrågavarande stadgande skulle ega tillämplighet jemväl å sådana förändringar i vattendrag, som ske småningom. Vid sådant förhållande lär det väl vara temligen nödvändigt att något närmare begränsa och bestämma tidpunkten, hvarifran de tio åren eller det ena året böra räknas. Emellertid kan jag för min del ingalunda anse det lämpligt att tillåta en sådan tvångsrätt, som här blifvit ifrågasatt, jemväl i afseende å sådana afvikelser i vattendrag, som ske småningom. Jag hemtar skäl för denna min åsigt dels deruti, att lagberedningen sjelf i sina motiv icke angifvit någon omständighet, som skulle tala för en sådan tillåtelse äfven i nämnda fall. Och vidare vill jag taga mig friheten åberopa den gamla Lagberedningens förslag till Jordabalk, der det stadgades, att man egde tillgodogöra sig förändringen, då ett vatten *småningom* ändrat sitt lopp. Emellertid håller jag före, med den åsigt jag hyser i denna fråga och på de skäl, som från ett par håll redan blifvit anförda, att paragrafen, sådan den af Lag-Utskottet förändrats, är mera tillfredsställande, än den enligt lagberedningens förslag förelåg i sin ursprungliga lydelse, ehuru jag icke vill förneka, att ordalagen äro så afliattade, att de lemna rum för ytterligare förbättring. Jag anser det således vara skäl att frågan å nyo kommer under Lag-Utskottets behandling, på det att *tidpunkten* må bli närmare bestämd. Ty skall paragrafen gälla äfven sådana förändringar af ett vattendrag, som småningom åstadkommas, finner jag det ur ingen synpunkt lämpligt att hafva ett så obestämdt stadgande rörande tiden, som här nu är utsatt. Då jag, som sagdt, anser ordalagen i paragrafen böra i hvad fall som helst förbättras, tager jag mig friheten att yrka, att paragrafen må till Lag-Utskottet återremitteras.

Herr Nils Petersson: Jag vill för min del förena mig med den föregående talaren i hans yrkande om återremiss. Man märker nogsam, att Utskottet här sökt vidtaga en förbättring af paragrafen och äfven i någon mån framlagt den bättre, än den finnes i Kongl. Maj:ts förslag, men jag anser likväl den gjorda förändringen icke vara tillräcklig. Jag finner det nemligen ingalunda lämpligt att tiden bestämmes så kort som *ett* år, inom hvilken, i händelse ett vattendrag afvikit från sitt förra läge, åtgärd för dess återförande bör vidtagas, för att vederbörande må slippa vidkännas de kostnader, som i para-

grafen omförmälas. Det torde högst sällan inträffa, att naturen för-
orsakar några plötsliga förändringar, utan dessa ske helt småningom,
och är efter år förgår, utan att någon skada märkes. Men om några
år kommer man under fund med den skada som skett, och om man
då vill återföra det till det gamla, så invänder den andre, att det
räckt så länge, att han vill hafva ersättning, om han skall afstå vatt-
net, som han fått. I det afseendet har jag mig särskildt bekant ett
ganska egendomligt fall från min hembygd. Säkert är, att om ut-
skärningen sker i en aflägsen belägen trakt, det mången gång kan
blifva svårt att bevisa när den började, utan det heter alltid, att det
skett så småningom. Jag tror derföre, att denna paragraf bör åter-
remitteras i det syfte, att tiden, inom hvilken vattnet må kunna åter-
föras utan någon ersättningsskyldighet, måtte utsträckas till tio år.
Jag har många gånger sett, huru i dylika fall det egna intresset spe-
lar en stor rol; visserligen händer det, att naturen någon gång af sig
sjelf bryter sig nya vägar, men ofta är det människor som hjälpa till,
då de finna att deras eget intresse derigenom tillgodoses. Det torde der-
före vara skäl att Utskottet få taga saken ännu en gång i öfvervä-
gande, för att det måtte blifva i tillfälle att framlägga ett nytt för-
slag i det syfte, jag förut nämnt, och yrkar jag derföre återremiss.

Ang. förord-
ning om jord-
egares rätt
öfver vattnet
å hans grund.
(Forts.)

Herr Berg: Med anledning af den tvekan, som här uttalats om
hvad Lagberedningen med sitt ifrågavarande förslag egentligen afsett,
tillåter jag mig fästa Herrarnes uppmärksamhet derpå, att lagbered-
ningens motiv i detta hänseende stå i den närmaste öfverensstämmelse
med hvad jag i mitt förra anförande yttrade. Lagberedningen åberop-
ar nemligen der först och främst, att »enligt grunderna för 12 kap.
4 § Jordabalken, likasom enligt den äldre rätten, det torde vara ove-
dersägligt, att om ett vattendrag, utan åtgärd eller vållande af men-
niskohand, uteslutande till följd af naturförhållandena flyttar sig från
den ene grannens område öfver den lagligen fastställda rägängen in
på annans egovälde, denne i och med detsamma inträder i strandegande-
rättens utöfning, eller, såsom det heter i yngre vestgötalagen, »om
vatten skär sig sjelft ut öfver annans mark, eger den vattnet, som
förr egde marken, som blef utskuren». Derefter framhåller berednin-
gen, hurusom dock en sträng tillämpning af denna, enligt dess åsigt
atminstone, ännu gällande rättsgrundsats skulle kunna leda till verk-
liga orättvisor, och anser derföre, i likhet med en af de föregående
komitéerna, att i tillämpningen denna grundsats bör i sin man mo-
difieras, men i afseende härå yttrar beredningen: »då rättigheten
till vattnets återförande är att anse såsom en för ett speciellt fall med-
gifven tvångsrätt till rubbning i ett å allmän rättsregel grundadt
förhållande, bör, enligt beredningens åsigt, utöfningen af samma rätt
alltid vara förenad med skyldighet att ersätta all skada»; och att be-
redningen härvid afsett icke blott sådant afvikande af vatten, som sker
på en gång, utan äfven sådant, som sker endast småningom, det har
beredningen uttalat i det föregående, der beredningen förklarar sig
icke kunna godkänna den af en föregående komité föreslagna preskrip-
tionstid af fem år, efter hvars förlopp återförande ej finge ske, såsom
varande, enligt beredningens åsigt, dels alltför knappt tilltagen, dels

Ang. förord- och alltför svår att till utgångspunkten bestämma, »i de fall då af-
 ning om jord- vikan det sker småningom».

egares rätt Om det nu är sant, såsom rättsgrundsatsen för närvarande gäller,
 öfver vattnet att, om vatten afviker från ens mark till annans, ett sådant förhål-
 å hans grund. lande i och med detsamma grundlägger rättighet för den, som fått
 (Forts.) vattnet, att detsamma sig tillgodogöra, så synes mig, i fall han, med

begagnande af denna sin rätt, beredt sig en förmån, denna icke bör kunna fräntagas honom utan att han derför får skälig ersättning. Ty man bör betänka, att den, som på detta sätt fått vattnet öfver sin jord, derigenom beröfvas den afkastning, han förut af denna jord kunnat påräkna. Han har ej heller rätt att tvinga den andre att återföra vattnet i dess förra lopp; och det bör väl under sadana förhållanden ej betagas honom tillfälle att, så snart ske kan, i stället tillgodogöra sig vattnet, utan att behöfva utsättas för risken att kanske se sina för sådant ändamål nedlagda kostnader bortkastade.

Då jag nyss hade ordet, tog jag mig äfven friheten anmärka, att det komme att möta svårigheter att bestämma utgångspunkten för det ar, inom hvilket, enligt Utskottets förslag, den förre egaren af vattnet skulle ega rätt att återföra detsamma, och en ärad talare på uppsalabänken har härpå svarat, att det icke blefve svarare att bestämma utgångspunkten för detta ena år, än för den af Kongl. Maj:t föreslagna preskriptionstid af tio år, efter hvilken återförande ej finge ega rum. Det är dock att observera, att dessa tio år icke räknas från det afvikandet skett, utan från det någon kommit i åtnjutande af en förmån, som skulle genom vattnets återförande gå förlorad. Om nu denna förmån småningom tillkommit, skulle den, som vunnit förmånen, äfven så småningom få säkerhet för densammas bibehållande. Har hälften af ett vattendrag brutit sig lös under ett år och han för dess tillgodogörande anlagt vattenverk eller dylikt, är han efter tio år betryggad vid sin rätt att dervid bibehållas. Men om sedermera ett annat år äfven andra hälften af vattendraget tager samma väg, skulle, om Utskottets förslag antoges, kunna ifrågasättas, om afvikandet skett förr än då, och om han vore berättigad till ersättning för de derförinnan nedlagda kostnaderna. Det ligger således en väsentlig skilnad mellan att bestämma utgångspunkten för preskriptionstiden ifrån det någon kommit i åtnjutande af en förmån, mot att beräkna den ifrån det afvikandet skedde, när detta kan ske småningom. Om något förtydligande af paragrafen kan ske, till undanrödjande af det antagande, att ersättning skulle gifvas ej blott för verklig skada, utan äfven för den vinst, man förlorar derigenom, att man icke kan tillgodogöra sig den jord, som blifvit torrlagd, har jag, såsom jag förut yttrat, deremot ingenting att invända. Men så länge man ej vill ändra eller upphäfva den nuvarande grundsatsen, att den förändring, som naturföreteelserna åstadkommit, bör grundlägga eganderättsförhållanden, bör man icke heller betaga den, som derigenom fått en förmån, rätten att tillgodogöra sig densamma.

Herr Nils Petersson: En så vidtomfattande och så många olika intressen berörande fråga, som denna, är ganska kinkig att komma rätt under fund med. Åtminstone läter man icke allenast på

teoretisk väg lyckas att få en säker inblick deri, utan fordras dertill lång och praktisk erfarenhet om lithörande förhållanden. Såsom jag förut nämnt, anser jag bestämmandet af ett års tid, inom hvilket ett vattendrags återförande i dess ursprungliga strömfåra skall hafva föresiggått, innan fråga om kostnadsersättning kan uppstå, vara alldeles för kort. Detta under vanliga omständigheter. Men denna fråga kan uppenbara sig under mångfaldiga olika förhållanden. En sjö har till exempel delat sig på två håll och sammanträffar aldrig mer. Den ligger aflägsset bort i skogstrakter, der man icke håller så noga reda på vattendragen; och att då bestämma en så kort tid som ett år för egaren att, utan penninguppgifring till den person, som tillgodogjort sig vattnets afvikning, vidtaga åtgärder till vattnets återförande, kan icke betraktas annat än såsom högst obilligt — oafsedt att mangel gång vattnets utskärning icke gått bradstörtadt och på en gång, utan egt rum så snävigom, mera oförmärkt — alltid, som man säger, valadt af naturkrafter, men, efter hvad jag påstår, ofta nog förorsakadt af menniskohand — i hvilket fall man näppeligen ens kan afgöra när vattnets utskärning började. Jag har från min egen hemort en ledsam erfarenhet af de besvär och tvister, hvartill sådant kan föranleda. Min öfvertygelse är att rättvisa och billighet fordra den här omhandlade tidrymdens utsträckning utöfver ett år, och vidhåller jag därför mitt yrkande om paragrafens återremiss i sådant syfte till Utskottet.

Ang. förordning om jord-egares rätt öfver vattnet å hans grund.
(Forts.)

Herr Anders Persson: Hvilka grundsatser man i förevarande fall än må vilja tillämpa, så tror jag det vara otänkbart att skriva en lag så att begge parterna, så väl den, som eger den mark, hvarifrån vattnet fallit bort, som egaren till den mark, der vattnet tagit nytt lopp, blifva skyddade mot förluster. För mig ställer sig saken så, att den som har fördelen af att vatten går öfver hans mark, och i följd deraf möjligen har en industriel anläggning der, bör hafva någon respittid, inom hvilken han utan ersättningskyldighet kan föra tillbaka vattnet — en åtgärd, som förhända mangel gång kan vara svår nog för honom att vidtaga under den närmaste tiden efter förändringen. Väl må det å ena sidan erkännas såsom principiellt riktigt, att egare till mark, hvaröfver vatten tagit nytt lopp, i stället för den jord han sålunda mistat, bör komma i besittning af det vatten, som upptager den förra jordytan; men å andra sidan måste ovilkorligen, jag upprepar det, en tid föreskrifvas, inom hvilken den, som fordom egde denna förmögenhet, må kunna, om han så önskar, tillgodogöra sig denna utan några särskilda ersättningskostnader. Inom Utskottet ifrågasattes, på sätt ock den siste talaren gjort, huruvida icke denna tid borde utsträckas längre än Utskottet föreslagit. Men hvilken tid man än väljer, alltid måste den blifva godtycklig; dock anser jag för min del dess utsträckning till ett år vara till fyllest. Visserligen yttrade jag mig inom Utskottet för möjligheten att förkorta den till sex månader, ty jag håller före, att den, som lider en förlust i följd af att vatten skär öfver hans mark, bör så fort som möjligt antingen blifva denna olägenhet qvitt eller komma i tillfälle att tillgodogöra sig den fördel, som kan vara att henta i följd af vattnets framträngande öfver hans mark. Men vid moget öfvervägande af skälen för och emot, för-

Ang. förord- enade jag mig med dem, som fasthöllo vid bestämmandet af ett år,
ning om jord- i öfverensstämmelse hvarmed jag nu ock yrkar bifall till Utskottets
egares rätt förslag.
öfver vattnet
å hans grund.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de yrkanden, som förekommit, blef den lydelse af ifrågavarande paragraf, som Utskottet föreslagit, af Kammaren godkänd.

§§ 18 och 19.

Godkändes.

§ 20 hade denna lydelse:

»När talan i mål, hvarom i denna förordning handlas, instämnd varder, ege i stad Rätten och å landet domaren att i stämningen utsetta saken till syn å stället, der sådant af käranden äskas eller eljest för frågans pröfning finnes erforderligt; föranstalte ock i de fall, der 9 eller 11 § är tillämplig, att tiden och stället för målets företagande varder minst fjorton dagar före den utsatta tiden kungjord i kyrkan för den församling, der den del af vattendraget, hvarom fråga är, framgår, så ock i angränsande, intill vattendraget belägna församlingars kyrkor.»

Inom Utskottet hade reservationer vid denna paragraf blifvit anmälda dels af Herrar *Lagerstråle* och *Sundell*, dels af Herrar *Thomasson* och *Hammar skjöld*, med hvilken senare Herrar *Anders Persson* och *Smedberg* instämt, dels ock af Herr *Torpadie*; varande såväl af Herrar *Thomasson* och *Hammar skjöld* som jemväl af Herr *Torpadie* påyrkadt, att senare delen af paragrafen från och med orden »föranstalte ock» måtte uteslutas, hvarförutom Herr *Torpadie* tillstyrkt uteslutning af orden »i stad Rätten och å landet».

Sedan paragrafen blifvit föredragen, anförde:

Herr *Hammar skjöld*: Som Kammaren torde finna, hafva åtskilliga reservationer afgifvits mot denna paragraf, i allmänhet afseende att ur paragrafen utesluta sista delen deraf, ifrån och med orden »föranstalte ock», emedan det deri intagna stadgandet om kungörelse, af reservanterne ansetts såsom alldeles gagnlöst. Det är vid rättegångar af vikt, att parterna äro tillstädes och att de äfven hafva med sig den bevisning, som aktas nödig. Men att andra personer än parter och deras vittnen äro närvarande vid rättegången, gör i saken hvarken till eller från. En kungörelse, sådan den här föreslagna, kan dock icke gerna hafva annat ändamål än att underrätta personer, som icke äro parter, att en rättegång af viss beskaffenhet skall ega rum å den dagen och å det stället. Men hvartill skall detta tjena? Icke kan väl meningen dermed vara att, sasom det nyligen sades, locka personer till åhörare, som icke äro parter. Afsigten med kungörelsen

torde väl vara att lemna en anvisning åt andra personer att äfven uppträda som parter i rättegången i fråga. Men då man ser, att kungörelsen icke skall uppläsas förr än minst fjorton dagar före den för målet utsatta tiden, och man vidare vet, att på landet den kortaste stämningstiden i civila mål är fjorton dagar, så fattar en och hvar, att det för andra personer än parter är omöjligt att på denna korta tid hinna uttaga och delgifva stämning i de mål, som de anse sig i ett sammanhang med det särskildt kungjorda böra draga inför domstol; vid sådant förhållande är ju syftet med paragrafen förfeladt, så vida nemligen detta är att framkalla andra parter — och något annat ändamål dermed kan jag icke inse.

Jag har i min reservation äfven sagt, att kungörandet i kyrkan möjligen skulle kunna verka vilseledande, emedan det skulle kunna inbilla folk, att vi ännu stode qvar på den gamla lagens ståndpunkt i fråga om behandling af tvister om anläggning af vattenverk, oaktadt de redan af Kammaren godkända 10 och 11 §§ i nu föreliggande lagförslag gifva helt andra bestämmelser.

Med anledning af hvad jag nu haft äran anförä, yrkar jag bifall till paragrafens första del till och med ordet »erforderligt», men att senare delen från och med orden »föranstalte ock» måtte helt och hållet utgå.

Herr Smedberg: Då jag instämt med Herr Hammarskjöld i hans mot denna paragraf afgifna reservation, skall jag inskränka mig till att likaledes nu förena mig i hans sista anförande och följaktligen yrka att de af honom citerade orden, som börja med »föranstalte ock», måtte ur paragrafen utgå.

Herr Widmark: För min del skattar jag icke den i paragrafen gifna föreskriften om kungörande i kyrkan så ringa, som den föregående talaren, hvarför jag också anser att denna föreskrift bör qvarstå. Det kan nemligen många gånger vara af vikt äfven för en person, som icke är instämd, men som tilläfventyrs kan i saken få del, att om ett ifrågasatt vattenbyggnadsföretag få kännedom. Det kan åtminstone för de ej instämde tjena som ett »gif akt», att det är fråga om ett företag, hvarigenom de möjligen kunna lida men.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Lag-Utskottets förslag i nu föredragna punkt.

Herr Berg: Jag ber att i allmänhet få instänmma med den föregående talaren. Med anledning af den anmärkning, som gjorts derom, att det icke skulle tjena något till att syneförrättningen kungjordes i kyrkorna, enär de, hvilka ansågo sin rätt beröras af det ifrågavarande byggnadsföretaget, icke inom tiden emellan synen och sammanträdet skulle kunna hinna att genom stämning anhängiggöra sin talan, ber jag att få fästa uppmärksamheten på 18:de kapitlet rättegångsbalken, som handlar om mellankommande parter. Det heter nemligen der i 1 §, att, om under parternas tvist i en instämd sak någon kommer, den hvarken är stämd eller stämma latit och begär att varda hörd, förty att saken honom och hans rätt rör; samt domaren finner detta

Ang. förordning om kungörelsen af jordägares rätt öfver vattnet i hans grund.
(Forts.)

*Ang. förord-
ning om jord-
egares rätt
öfver vattnet
å hans grund.*

(Forts.)

vara förhållandet, får han förete sina skäl, hvarefter domaren dömer mellan dem alla. I andra paragrafen säges vidare: »Nu klandrar han begge delomännens rätt; lägge domaren honom tid före, å landet till nästa ting, och i staden inom viss dag att efter laga stämning föra sin talan ut, der den alla ej äsämjer att strax i saken dömas må.»

Om nu enligt den förevarande paragrafen, efter det stämningen är uttagen och sammanträdet kungjort, någon annan än den stämde finner tvisten röra äfven hans rätt, torde han, såsom mellankommande part, i många fall kunna få sin talan i sammanhang med den instämda tvisten pröfvad. Att det kan gifvas fall, der så icke kan ske, erkänner jag visst, men då har ju i alla händelser genom kungörandet icke någon skada skett.

Fråga om en person får deltaga i målet såsom mellankommande part eller icke afgöres af rätten, men genom ett sådant kungörande, som i förslaget ifrågasättes, blifva ju andra än de instämde satta i tillfälle att bevaka sin af tvisten beroende rätt.

Jag får därför yrka bifall till Utskottets, med Kongl. Maj:ts proposition öfverensstämmande förslag.

Herr Torpadie: Äfven jag har, på sätt Kammaren behagade finna, i en till Utskottets betänkande fogad reservation nedlagt min särskilda åsigt i afseende å denna punkt.

Den gäller, hvad den senare delen af paragrafen beträffar, hufvudsakligen detsamma som uttalats af den ärade representanten på upsalabänken. Äfven om jag i viss mån medgifver rigtigheten af hvad den siste talaren androg i afseende på kungörelses betydelse för mellankommande parter, står det dock alltid fast att i de flesta fall sådana kungörelser tjena till ingenting, då det gäller vattenafledningar, emedan i sådana mål en hvar har sin särskilda talan.

Ett sådant kungörande skulle således i de flesta fall medföra föga eller ingen nytta, men deremot, på sätt herr Hammarskjöld sagt, kunna åstadkomma förvillelse.

För mig har dessutom funnits äfven ett annat skäl att motsätta mig ett sådant kungörande i kyrkorna af dylika mål. Kyrkomötet, af hvilket jag vid flera än ett tillfälle haft äran vara medlem, har nemligen uttalat sina bekymmer öfver alla dessa kungörelser från predikstolen, som i stället för att helt och hållet ur kyrkorna förvisas allt mera och mera ökas.

Jag har dessutom i min reservation tagit mig friheten påpeka, huruledes man i början af paragrafen med afseende å sjelfva stämningen och dess utförande gjort en onödig skilnad emellan stad och land. Men jag medgifver, att denna anmärkning icke är synnerligt vigtig, enär dylika rättegångar väl sällan torde komma att anhängiggöras vid stadsdomstolarne, och jag nöjer mig därför med att yrka bifall till mitt uttalande i reservationen om uteslutande af paragrafens senare del.

Herr Magnus Jonsson: Då jag i olikhet med den siste ärade talaren icke hyser så stor medömkan med presterskapet, att jag vill befria dem från besväret att läsa upp dylika kungörelser, hvarom här

är fråga, i kyrkorna, önskar jag för min del, att stadgandet om kungö-
 randet måtte i paragrafen bibehållas. Om jag också icke anser denna bestämmelse vara alldeles så vigtig som man velat påstå, tror jag dock, att den i många fall kan hafva åtminstone någon nytta med sig.

Man kan ju nemligen tänka sig att vid ett långsträckt vatten-
 drag med sidlända stränder nere vid sjelfva utloppet väckes fråga om anläggande af ett vattenverk och att den, som önskar dämna, endast instämmer de jordegare, som bo nederst vid utloppet, men icke bryr sig om de ofvanför boende och att sålunda vattenverket skulle kunna anläggas utan deras vetskap. Blir ett sådant ifrågakommet vattenverk kungjort genom uppläsande från predikstolen i de till vattendragen angränsande socknarnes kyrkor, få äfven öfriga i närheten af vattendraget boende personer reda på att det är fråga om inrättande af vattenverk, som möjligen kan för någon eller några af dem medföra skada, och detta gör, såsom representanten för Stockholm nyss sade, att man i egenskap af mellankommande part många gånger kan göra sin rätt gällande och möjligen uträtta att få vattendämningsföretaget, om ock ej omtintgjort, dock förändradt, så att det icke skadar eller gör intrång på ens egen mark. Under sådana förhållanden, då inga kostnader dermed äro förenade samt kungörandet alltid måste lända mera till nytta än skada, yrkar jag för min del att Kammaren måtte godkänna paragrafen, sådan den enligt Utskottets förslag blifvit formulerad.

Herr Hammarskjöld: Jag måste verkligen bekänna, att jag blef högligen öfverraskad att höra den högt ärade talaren på stockholmsbänken yttra, att kungörandet i kyrkan kunde hafva det goda med sig, att andra personer än de instämde kunde komma i tillfälle att uppträda såsom mellankommande parter. Jag medgifver, att jag icke kommit att tänka på en sådan möjlighet och jag får bekänna, huru djerf jag än må synas vara, att jag ännu ej i denna stund är öfvertygad om möjligheten af något sådant.

Jag är visserligen temligen oerfaren på den praktiska juridikens fält, men mig åtminstone förefaller det temligen tvifvelaktigt, huruvida personer, som rå om olika jordstycken, i nu ifrågavarande tvister kunna i förhållande till hvarandra uppträda såsom mellankommande parter. Eller kan det vara möjligt att, om egaren till ett vattenverk dämmer upp till skada för egendomen A., egaren till egendomen B. då skulle kunna uppträda såsom mellankommande part mellan vattenverksegaren och egaren till egendomen A., därför att uppdämning eger rum på den senare? Mig synes detta vara alldeles skilda mål, ty man kan ju mycket väl dämna upp på egendomen A. utan att på samna gång dämna för B. Hvardera saken är ju ett mål för sig, och jag är verkligen mycket tveksam, huruvida någon domstol skulle kunna erkänna öfriga jordegare såsom mellankommande parter i ett dylikt mål.

Skulle jag hafva rätt uti denna min tvekan, återkommer jag till mitt förra påstående, att det föreskrifna kungörandet icke tjänar något till.

Ang. förord-
 ning om jord-
 egares rätt
 öfver vattnet
 i hans grund.
 (Forts.)

Ang. förord-
ning om jord-
egares rätt
öfver vattnet
å hans grund.

(Forts.)

Herr Thomasson: Äfven jag har reserverat mig emot bibehållande af sista delen af föreliggande paragraf samt yrkat, att senare hälften från och med orden »föranstalte ock» skulle utgå.

Jag har gjort detta af tvenne skäl, nemligen emedan jag ansåg denna del af paragrafen vara dels ändamålslös och dels till och med vilseledande.

Hvad det första angår, vågar jag, i trots af hvad den aktade representanten på stockholmsbänken nyss anförde, vara af samma mening som Herr Professor Hammarskjöld och följaktligen anse hela föreskriften såsom alldeles onödig. Ännu viktigare synes mig vara att få bort densamma af det andra skälet eller emedan den är vilseledande, och jag vill i det hänseendet fästa uppmärksamheten vid hvad Högsta Domstolen derom yttrat, nemligen att stadgandet skulle medföra den olägenheten, att detsamma, i strid mot förslaget i öfrigt, gäfvé stöd åt den hittills gängse uppfattningen, att i uppdämningsmål och tvister angående kungsådra domen hade förbindande verkan äfven mot de sakesgare, som ej varit parter i målet, då det tvärtom vore en bland det föreliggande förslagets viktigaste uppgifter att från lagskipningen aflägsna detta föreställningssätt.

På grund af de skäl Högsta Domstolen sålunda äfvensom föregående talare anför i detta syfte, anhåller jag att sista delen af paragrafen måtte utgå.

Herr Torpadie: Ehuru det måhända icke torde vara erforderligt att till besvarande upptaga det sätt, hvarpå min kamrat i Lag-Utskottet, Herr Magnus Jonsson, behagat uppfatta eller rättare sagt missförstå det yttrande jag nyss hade angående ifrågavarande kungörelser och lämpligheten af deras uppläsande från predikstolen, anhåller jag dock att få upplysa honom om, att jag dervid tänkte mindre på det högvördiga presterskapet, som, då deras embetspligt ålägger dem att predika, nog också torde stå ut med att läsa upp en eller annan kungörelse, utan mitt yttrande gick ut derpå, att man icke oupphörligt borde föröka antalet af dessa kungörelser, som i kyrkorna skola läsas upp, emedan dessa senare derigenom snart skulle förvandlas till ett slags statens anslagstaflor, hvilket jag icke anser lämpligt.

Allra minst anser jag det vara i sin ordning att der uppläsa stämningar, dessa bevis på ofridsamhet menniskor emellan, i bouingar, som ju böra vara fridens.

Herr Berg: Det är med anledning af hvad den värde representanten på upsalabänken nyss sade, som jag anhåller att få yttra ännu några ord. Jag har nemligen alldeles icke sagt, att en tredje person i alla möjliga fall skall tillåtas att uppträda såsom mellankommande part, utan jag har endast sagt att sådant ofta kan inträffa.

Talaren har till stöd för sin åsigt anført ett exempel. Jag anhåller att få anföra ett annat. Om en vattenverksegare stämmer en jordegare med yrkande att vid sitt vattenverk få uppdämma vattnet till viss höjd, eller anlägga en byggnad, som kan inverka på kungsådran, torde äfven en annan strandegare, på vars rätt uppdämningen eller kungsådrans stängande kan inverka, icke böra

förevägras att anmäla sig såsom mellankommande part och förena sig med den instämde i hans bestridande af den föreslagna vattenverksbyggnaden, såsom äfven kränkande hans rätt, och jag tror att icke så sällan likartade fall kunna förekomma, då en person kan uppträda såsom mellankommande part i mål af förevarande beskaffenhet. *Ang. förordning om jord-egares rätt öfver vattnet på hans grund.* (Forts.)

Herr Nils Petersson: Jag tror för min del att Utskottets förslag är fullkomligt riktigt. Borttages paragrafens senare del, befarar jag att man i väsentlig mån kommer att förfela hvad man åsyftat. Ty man kan icke gerna begära, att en vattenverksegare i det fall, att han anser sig böra uttaga stämning i en fråga, som rör verket, skall hafva reda på huru många han bör stämma. Då nu paragrafen hänvisar till §§ 9 och 11, som handla om kungsådra och dylikt, är det tydligt, att det kan vara många personer som åtminstone förmena sig hafva i saken del. Detta sätt att offentliggöra stämningen, som Utskottet föreslagit, synes mig vara både det mest bekväma och lämpliga, och yrkar jag fördenskull bifall till Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Jag instämmer med de talare, som yrkat bifall till denna paragraf, sådan den blifvit af Utskottet föreslagen. Vi böra icke glömma att, enligt hittills gällande stadganden, afgörandet af frågor rörande ny dambyggnad skall föregås af en förberedande undersökning. Denna princip är uti det nya lagförslaget öfvergifven, och jag antager att det kan finnas skäl derför. Emellertid har den offentliga kungörelsen haft med sig, att uppmärksamheten blifvit fäst uppå de följder en upplämning kan hafva med sig. Man bör besinna, att ett vattenverks anläggning eller förändring kan betydligt inverka på en mängd personers rätt. Icke blott ofvanliggande mark och vattenverk, utan äfven nedanliggande verk kunna deraf taga skada, och alla möjliga skäl finnas således för att så många som möjligt af dem, hvilka äro i saken intresserade, blifva om densamma underrättade och sätta i tillfälle att om densamma sig yttra. Derigenom blir saken sedd från flera sidor och kan icke annat än vinna derpå.

Vi tänka oss en sjö, som ligger ofvanför ett vattendrag. Egaren till ett der liggande vattenverk, som vill höja dammen, uttager stämning på så många af strandegarne, han känner. Men en kan han hafva glömt, och denne skulle kunna lemna ganska viktiga upplysningar; han vet icke af att stämningen uttagits och infinner sig därför icke. Hade stämningen blifvit offentliggjord, hade förhållandet blifvit ett annat, och det synes mig derför som många skäl tala för Utskottets förslag om att densamma fortfarande skall från predikstolen uppläsas.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Sedan propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, godkände Kammarén den af Utskottet föreslagna lydelsen af förevarande paragraf.

Ang. förordning om jord-
egares rätt
öfver vattnet
å hans grund.
(Forts.)

§ 21 och 22.

Godkändes.

§ 23 innehöll ett så lydande stadgande:

»Dämmes vatten upp öfver fastställt märke eller varder, der viss tid för damluckas uppdragande föreskrifven är eller annan särskild bestämmelse angående damluckas skötande blifvit meddelad, hvad sålunda iakttagas bör ej fullgjordt, och följer ej rättelse genast efter det tillsägelse skett; då ege på ansökan af den, som men lider, utmätningssmannen i orten och å landet jemväl länsmannen, äfven om han ej är satt till utmätningssman, att, sedan han med öjufvigt vittne syn å stället hållit, nödig handräckning på den försumliges bekostnad meddela.

Tillstänger någon led eller ådra, hvarom i denna förordning stadgas, må ock till borttagande af stängsel, som uppenbarligen finnes emot lag stridande, handräckning gifvas såsom nyss är sagdt.»

I fråga om denna paragraf yttrade:

Herr Gasslander: Jag har en liten anmärkning att göra mot den nu föredragna paragrafen. Den afser hufvudsakligen redaktionen, men den synes mig dock icke vara utan all vikt, helst tillämpningen af denna paragraf kommer att öfverlemnas af underexekutor eller länsman, äfven der denne icke är underexekutor. De ord, hvilka min anmärkning egentligen afser, äro följande: »eller annan särskild bestämmelse *angående damluckas skötande* blifvit meddelad». Det föreliggande förslaget talar nemligen icke på något annat ställe om särskilda bestämmelser för damluckas skötande, men väl på två särskilda ställen om »föreskrifter för vattnets framsläppande». Nu föreställer jag mig, att om en dylik särskild bestämmelse, som här är ifrågasatt, kommer att af vederbörande meddelas, så får den lydelsen af särskild föreskrift för vattens framsläppande. Om sedan en part kommer till underexekutor med klagan, att den ene eller andre icke fullgjort sina åligganden i detta hänseende och begär handräckning, så ser underexekutor eller länsman först efter, om han har rätt att lemna den begärda handräckningen. Han finner då icke i denna paragraf någon föreskrift, som berättigar honom att lemna handräckning för vattens framsläppande, utan endast för damluckas skötande. Jag yrkar därför, att orden »bestämmelse angående damluckas skötande» måtte utbytas mot »föreskrift för vattens framsläppande», och anhåller hos Herr Talmannen om proposition på detta mitt ändringsförslag.

Vidare yttrades ej. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick samt derefter på Herr Gasslanders yrkande; och som den förra propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade Kammararen alltså godkänt paragrafen sådan den samma blifvit af Utskottet föreslagen.

§§ 24 och 25.

Godkändes.

§ 26 hade följande lydelse:

Ang. förordning om jord-
egares rätt
öfver vattnet
å hans grund.
(Forts.)

»Genom denna förordning göres ej rubbning i den rätt och frihet, som bergverk så ock skattlagda qvarnar och fiskeverk förunnad är, ej heller i annan *laglig* rättighet att vattendrag stänga eller uppdämma eller i öfrigt öfver vattnet förfoga annorledes än med ofvan gifna stadganden öfverensstämmer.»

Kongl. Maj:t hade för denna paragraf (§ 27 i Kongl. Maj:ts förslag) föreslagit enahanda lydelse som Utskottet, dock med det undantag, att i stället för orden »laglig rättighet» Kongl. Maj:t använt orden »lagligen tillkommen rättighet».

Herr *Hammar skjöld*, som inom Utskottet reserverat sig vid förevarande paragraf, hade i sin utlåtandet bifogade reservation föreslagit, att orden »laglig rättighet» måtte utbytas mot orden: »annan särskild rättighet»: och hade Herr *Torpadie*, enligt anteckning å utlåtandet, i detta afseende instämt med Herr *Hammar skjöld*.

Efter uppläsning af paragrafen anförde

Herr *Åbergsson*: I Kongl. Maj:ts förslag hade motsvarande paragraf den lydelse, att det här i Utskottets förslag kursiverade ordet »laglig» var utbytt mot orden »lagligen tillkommen». Förslaget gick således ut derpå, att genom den nya lagen ingen ändring skulle göras i äldre lagligen tillkomna rättigheter att förfoga öfver vatten. Mot Kongl. Maj:ts förslag har emellertid inom Utskottet gjorts den anmärkning, att uttrycket »lagligen tillkommen» icke vore fullt tillämpligt på sådana rättigheter, om hvilka man icke visste, huru de hade tillkommit, det vill säga sådana, som vore grundade på urminnes häfd. Jag anser, att denna anmärkning nog kan vara befogad, men jag tror icke, att otydligheten blifvit afhjelpat genom den af Utskottet vidtagna redaktionsförändringen. Jag anser nemligen, i likhet med ett par reservanter inom Utskottet, att uttrycket »laglig rättighet» icke är rätt lämpligt. Alla rättigheter äro lagliga; några andra rättigheter finnas icke. Jag tager mig därför friheten föreslå, att uttrycket »laglig rättighet» måtte utbytas mot »lagligen bestående». Just detta uttryck »bestående» anser jag vara betecknande äfven då det är fråga om rättigheter, som äro grundade på häfd. Mitt yrkande blir således, att i stället för orden »laglig rättighet» måtte insättas orden »lagligen bestående rättighet»; och anhåller jag hos Herr *Talman* om proposition på detta förslag.

Herr *Magnus Jonsson*: Vid betraktandet af denna paragraf har jag kommit att ställa till mig den frågan: hvad är det som gjort

Ang. förord-
ning om jord-
egares rätt
öfver vattnet
å hans grund.
(Forts).

de män så stora, hvilka skrifvit 1734 års lag? Det svar, som kunnat gifvas derpå, har varit, att de skrifvit lagen kort och tydlig.

Nutidens lagstiftare synas deremot snarare vilja gå en annan väg och skriva lagen lång och otydlig. Jag ber om förlåtelse för att jag sagt detta. Men jag har föranledts dertill deraf, att i den ifråga-varande paragrafen finnas ord, som äro alldeles öfverflödiga, alldeles icke nyttiga, men väl mycket vilseledande, och att i en lag intaga något, som är både öfverflödigt och vilseledande, bör man väl undvika. De ord, som jag för min del anser vara öfverflödiga i paragrafen, äro de efter »bergverk» följande: »så ock skattlagda». Jag tager mig därför friheten föreslå, att dessa senare ord utgå och att kommatecken sättes efter »bergverk». Tillika hemställer jag, att orden »annorledes än med ofvan gifna stadganden öfverensstämmer» äfven måtte utgå, ty dessa ord kunna, åtminstone för en icke lagkunnig, snarare förvilla än klargöra begreppen, något som jag tror att lagstiftarne i allmänhet böra akta sig för. Helt annat vore det, om detta tillägg i slutet af meningen verkligen vore upplysande, men så är icke förhållandet.

Jag föreslar därför, att paragrafen måtte få följande lydelse: *Genom denna förordning göres ej rubbning i den rätt och frihet, som bergverk, qvarnar och fiskeverk förunnad är, ej heller i annan laglig rättighet att vattendrag stänga eller uppdämma eller i öfrigt öfver vattnet förfoga.* Jag tror, att paragrafen under den formen blefve kortare och redigare och kunde äfven af oss allmoge begripas. Jag hemställer således om proposition på detta mitt förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Det var en upprigtig bekännelse af en Lag-Utskottets ledamot, då han påstod, att lagstiftarne i vår tid skriva både långa och otydliga lagar. Men jag kan icke annat än gifva honom rätt häruti, åtminstone till en del, ty icke heller jag är belåten med 26 §, sådan den af Utskottet blifvit föreslagen. Den är otydlig och innehåller mycket, som icke behöfver stå der. Det står taladt om bergverk, skattlagda qvarnar och fiskeverk; men hvarför skola de tre sakerna uppräknas särskildt? Nog fins det många andra saker, som då också borde särskildt omnämnas. I fjor, då den så kallade dikningslagen förevar, begagnade man andra ordalag. Man räknade då hvarken upp qvarnar, bergverk eller fiskeverk, utan talade blott om »vattenverk, som i laga ordning tillkommit och af laglig beskaffenhet är». Nu deremot säges icke, att det skall vara bergverk etc., som *lagligen* tillkommit, utan blott »att genom denna förordning göres ej rubbning i den rätt och frihet, som bergverk etc. förunnad är, ej heller i annan *laglig* rättighet». Det ser nästan ut, som bergverk etc. hade *olagligen* tillkommit, eftersom det strax efter talas om *annan laglig* rättighet. Jag tror, för min del, att man helt enkelt kunde utesluta de der orden: bergverk, qvarnar och fiskeverk, och i stället begagna samma ordalag, som begagnades i den författning, som antogs af Riksdagen sistlidet år. Paragrafen skulle då få följande lydelse: »Genom denna förordning göres ej rubbning i den rätt och frihet, som lagligen tillkomma vattenverk förunnad är», och för öfrigt lika med Utskottets förslag. Föreskriften blefve då enkel och tydlig. Jag är naturligtvis icke rätte mannen att så här på stående fot redi-

gera en lagparagraf, men om Kammarén lika med mig anser ifrågasättande paragraf otvetydig, så torde den böra återremitteras till Lag-Utskottet, och det är just i sådant syfte jag begärt ordet. Jag an- håller således om återremiss.

*Ang. förord-
ning om jord-
egares rätt
öfver vattnet
å hans grund.*

(Forts.)

Herr Berg: Jag vill visst icke inlåta mig på något bedömande af den enes eller andres större eller mindre förmåga att skriva lagar. Men då det gjordes en jämförelse just mellan nu ifrågasättande lag- förslag och 1734 års lag, ber jag att få läsa upp en liten punkt ur 20 kap. 3 § Byggningsbalken i 1734 års lag. Det heter der: »berg- verk, så ock skattlagda qvarnar och fiskeverk njute den rätt och fri- het, som dem förunnad är». Då detta stadgande ansågs böra fort- farande gälla, torde det vara förlätligt att man icke var nog förmätn att tilltro sig kunna åt detsamma gifva något bättre och vackrare ut- tryck än det 1734 års lagstiftare valt. Och då nämnda stadgande en- dast angick sådana vattenverk, som genom Kongl. privilegier fått sär- skilda rättigheter, ansåg man sig tillika böra säga, att äfven de vatten- verk, som väl icke hade sådana privilegier, men till följd af aftal, häfd eller på annan grund, enligt gällande lag fått vissa rättigheter att uppdämma vattnet, skulle vid dem bibehållas.

Här har också blifvit anmärkt, att orden »annorledes än med of- van gifna stadgauden öfverensstämmar» skulle vara öfverflödiga. Or- den äro hemtade från gällande fiskeristadga och synas icke kunna missförstås. Jag yrkar bifall till paragrafen oförändrad.

Herr Magnus Jonsson: Jag skall endast be att med några ord få besvara den ärade talaren på stockholmsbänken.

Då 1734 års lag skrefs, fanns det möjligen skattlagda qvarnar, och detta är sålunda anledningen hvarföre detta uttryck återfinnes i ofvan- nämnda lag. Nu deremot torde denna anledning icke mera förefinnas. Jag har hört uppgifvas, att man på ett och annat ställe i vårt land har skattlagda qvarnar, som icke lagligen tillkommit. Det har till och med gått så långt, att man skattlagt enskilda qvarnar, som endast mala för eget behof. När så är, tror jag att det är nödvändigt att stryka de ord, som endast kunna förvilla, men icke förbättra meningen.

Herr Hammarskjöld: Jag tror för min del, att instrument öf- ver skattläggning är en officiel handling, hvarigenom en qvarns lag- liga tillkomst kan bekräftas. Till stöd för denna min uppfattning vill jag aberopa det lagrum i 20 kap. Byggningsbalken, som af en ärad talare på stockholmsbänken nyss för Kammarén upplästes.

Egentliga anledningen till att jag begärde ordet var, att jag, som icke kan godkänna uttrycket »laglig rättighet», hvilket af Lag-Utskottet blifvit i dess förslag använt, önskade få förklara, att jag med största nöje instämmer med en annan talare på stockholmsbänken, hvilken föreslog, att i stället använda uttrycket »lagligen bestående rättighet», ett uttryck, som jag för min del tror vara fullt exakt.

Herr Torpadie: Äfven jag har antecknat min reservation emot denna paragraf och skall för min ringa del icke hafva något att

Ang. förord- invända emot den redaktionsförändring, som Herr Åbergsson före-
ning om jord- slagit.

egares rätt
öfver vattnet
å hans grund.

(Forts.)

Herr Gasslander: Jag för min del instämmer med dem, som yrkat att paragrafen skall till Utskottet återremitteras. De uttryck, som här användas, »bergverk så ock skattlagda qvarnar och fiskeverk», öfverensstämma visserligen ordagrant med det stadgande i 1734 års lag, som nyss är uppläst. Men så vidt jag nu rätt ihågkommer detta stadgande, har det afseende endast på sådana qvarnar, som voro skattlagda, innan lagen utkom. Således får detta uttryck en helt annan betydelse, om det upprepas i den nu föreslagna lagen, än det hade, då det infördes i 1734 års lag. Ty enligt denna lag gälde angående lagligheten af qvarnars tillkomst, hvad derutinnan var stadgadt. Således, om — såsom möjligen kunnat inträffa — en qvarn blifvit skattlagd, oaktadt de bestämmelser, som 1734 års lag i afseende å qvarnars byggande innehåller, icke blifvit behörigen iakttagna, så vore blotta skattläggningen i och för sig icke nog för att skydda qvarnens bestånd. Jag tror, att den åsigt, jag nu uttalat, skall öfverensstämma med senare tiders prejudikat inom lagskipningen; och jag vågar derför, som sagdt, anse orden »skattlagda qvarnar och fiskeverk», om de bibehållas i den nya lagen, derstädes icke få samma betydelse som i 1734 års lag, emedan der menades sådana verk, som blifvit skattlagda före 1734.

Herr J. E. Johansson i Forneby: Just de förhållanden, som Magnus Jonsson omtalade angående skattlagda qvarnar, hafva inträffat i den ort, jag tillhör. Der fans i en och samma socken mot slutet af 1700-talet icke mindre än tio sådana mindre qvarnverk, hvilka alla voro skattlagda. Större delen af dessa nedlades under tidernas lopp, så att i närvarande stund endast två återstå. Men jag kan försäkra, att oaktadt de öfriga voro nedlagda, uttogs likväl skatten af dem åtminstone under trettio år efteråt, till dess att densamma genom Kongl. Förordningen den 30 December 1863 afskaffades. Det finnes ännu i dag en och annan qvarn der i trakten, som icke tillkommit på lagligt sätt, men som just på grund af dess skattläggning bibehållits, oaktadt densamma för den omkringliggande trakten vållar icke så liten skada genom sin vattenuppdämning. Och jag fruktar, att, om uttrycket »skattlagda qvarnar och fiskeverk» får stå kvar i den nya lagen, man skall föreställa sig, att detsamma här har en annan betydelse än motsvarande uttryck uti den i fjor af Riksdagen antagna lagen; och sannolikt skall ett dylikt misstag gifva anledning till många rättegångar. Utbytte man dessa ord, såsom Herr Magnus Jonsson föreslagit, mot det af Riksdagen i fjor godkända uttrycket »lagligen tillkomna», så skulle allt missförstånd vara förebyggt.

Jag skall icke motsätta mig en återremiss i det syfte, Liss Olof Larsson angifvit; men om detta icke vinner Kammarrens bifall, förenar jag mig i det af Magnus Jonsson framställda yrkandet.

Herr Hedlund: Jag får lof att förena mig med representanten från Helsingland i fråga om den mistyding, hvartill de sista orden

i denna paragraf kunna, åtminstone inför en profan uppfattning, gifva ^{Ang. förordning om jord- egares rätt öfver vattnet å hans grund.} anledning. Hvad betyda väl dessa ord — jag hemställer det till Herrar juristers eget bepröfvande — »annorledes än med ofvan gifna stadganden öfverensstämmer». Betyda de verkligen, att genom denna förordning ej göres rubbning i den rätt och frihet, som de uppräknade vattenverken förunnad är, annorledes än med ofvan gifna stadganden öfverensstämmer! Är det meningen att en förordning skall göra ingen annan rubbning i annan laglig rättighet än som »med deri gifna stadganden öfverensstämmer». Kunna således dessa stadganden åstadkomma rubbning i en gång gifna rättigheter? Jag kan icke tro, att vi böra antaga en lag, som kan medföra sådana påföljder. Jag föreställer mig — jag ber om ursäkt för uttrycket — att det föreligger någon liten tankeoreda i detta stadgande, och anhåller därför, att om paragrafen återremitteras, orden från och med »annorledes» måtte derur utgå. De kunna visserligen hänföras till ordet förfoga, så att meningen blefve, att genom stadgandet ej gjordes rubbning i laglig rättighet att öfver vattnet förfoga annorledes än med ofvan gifna stadganden öfverensstämmer. Men jag tror likväl, att en omredigering här är högeligen af behovet påkallad. (Forts.)

Herr Thomasson: Oaktadt allt, som blifvit yttradt till försvar för paragrafens lydelse enligt Utskottets förslag, och ehuru jag deltagit i Utskottets beslut rörande densamma, nödgas jag dock medgifva, att de anmärkningar, som blifvit framställda mot paragrafen, äro af den graverande beskaffenhet, att de böra föranleda till paragrafens återremitterande, på det att Utskottet måtte komma i tillfälle att ånyo granska densammas ordalydelse och deråt gifva en fullt riktig och klar form. Jag instämmer således i yrkandet om återremiss.

Herr Magnus Jonsson: Jag afstår från mitt förra yrkande och förenar mig med dem, som yrkat paragrafens återförvisande till Utskottet.

Efter det öfverläggningen förklarats afslutad, upptog Herr Talmannen de meningar, som derunder förekommit, samt gaf derå propositioner; och enär dervid propositionen på återremiss besvarades med öfvervägande ja, hade Kammarerna således beslutit till Utskottet återförvisa den förevarande paragrafen.

Utskottets förslag till stadgande angående tiden för förordningens trädande i kraft godkändes.

Vidare blefvo lagförslaget rubrik och ingress godkända.

Jemlikt den af Kammarerna antagna föredragningsordningen, skedde derpå uppläsning af § 1 i Utskottets förslag till *förordning om allmän flottled*. ^{Ang. förordning om allmän flottled.} Denna paragraf godkändes.

Ang. förord-
ning om all-
män flottled.

(Forts.)

§ 2 var så lydande:

»I vattendrag, der flottning allmänneligen idkas eller tillåten är vid den tid, då denna förordning träder i kraft, skall allmän flottled jemväl framgent bibehållas på sätt med hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer. *Erfordras nya eller förändrade bestämmelser, ege Konungens Befallningshafvande att, utan hinder af äldre beslut i ämnet, sådana meddela.*»

Den senare punkten af denna paragraf, börjande med orden »Erfordras nya», förefans icke i Kongl. Maj:ts förslag, der motsvarande paragraf i öfrigt hade samma lydelse, som Utskottet föreslagit.

Sedan paragrafen blifvit uppläst, begärdes ordet af

Chefen för Kongl. Justitiedepartementet, Herr Statsrådet Almqvist, som anförde: Oaktadt jag finner af utskottsbetänkandet, att Utskottets samtliga ledamöter varit ense om det tillägg, som Utskottet föreslagit till denna paragraf, tror jag likväl och måste säga, att detta tillägg icke väl öfverensstämmer med paragrafens föregående innehåll. Paragrafen afser nemligen att bestämma genom ett uttryckligt positivt stadgande, hvilka vattendrag skola anses såsom allmänna flottleder. Detta är ett stadgande af civillags natur; men det af Utskottet föreslagna tillägget öfverlemnar deremot till administrativ myndighet att meddela bestämmelser i detta ämne. Nu förekommer likväl uti 9 § af det nyss genomgångna förslaget till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den föreskrift, att det, om tvist uppstår, tillkommer domstol att bestämma om och hvar kungsådra, farled eller flottled skall finnas. Ett sådant afgörande skulle åter, enligt det föreslagna tillägget, i viss mån komma att bero på den administrativa myndigheten. Denna myndighets befogenhet i luthörande frågor är utstakad uti §§ 3 och 4 af det nu föreliggande lagförslaget, men i öfrigt i flottningsstadgan.

För min del anser jag därför att förevarande paragraf, sådan den lyder i Kongl. propositionen, bör af Kammaren antagas utan det föreslagna tillägget.

Herr Åbergsson: Jag skall be att få understödja den af Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet gjorda framställningen om att det af Utskottet föreslagna tillägget till denna paragrafs ursprungliga lydelse måtte utgå. Det förefaller nemligen äfven mig som vore meningen med detta tillägg, att Konungens Befallningshafvande skulle kunna gifva nya eller förändrade bestämmelser, hvarigenom förut bestående civilrättsliga förhållanden i afseende å gammal flottled skulle kunna förändras. Detta kan väl icke vara Utskottets mening, men man är frestad att tro det, ty eljest skulle väl Utskottet sagt: Erfordras nya eller förändrade bestämmelser i *afseende å ordningen vid flottning*, eller dylikt. Jag tror därför icke, att tillägget kan antagas med dess nu föreslagna lydelse, utan bör denna åtminstone på något sätt modifieras. Men i alla fall qvarstår den hufvudsakligaste anmärkningen emot tillägget, eller den, att, om Utskottet

dermed afser bestämmelser i afseende på sättet för och ordningen vid gammal flottleds begagnande, så är detta ett stadgande, som icke bör hafva sin plats i denna paragraf, och icke ens i denna lag, utan i flottningsstadgan. I det förslag till flottningsstadga, som Lagberedningen uppgjort, finnas också bestämmelser af det innehåll, som Utskottet tänkt sig böra här inflyta.

För min del yrkar jag således att Kongl. Maj:ts förslag till paragrafens lydelse måtte oförändradt af Kammarerna antagas.

Herr Hammarskjöld: Det har ingalunda varit Utskottets mening att åt administrativ myndighet gifva rätt att utfärda bestämmelser i fråga om kungsådras bredd. Utskottet har icke heller förbisett, att, såsom den siste talaren anmärkte, i *flottningsstadgan*, hvars föreslagna lydelse blifvit Utskottet delgifven, en bestämmelse förefinnes, likartad med den, som i 2 § i *förordningen om allmän flottled* blifvit insatt. Men hvarför har då Utskottet i denna paragraf insatt denna bestämmelse? Jo, därför att förordningen om allmän flottled skulle vara af civillags natur, och det föreföll Utskottet högst tvifvelaktigt, om det lät sig göra, att genom en på administrativ väg tillkommen flottningsstadga gifva Konungens Befallningshafvande den rätt, som det föreslagna tillägget afser och som, enligt hvad man af förslaget till flottningsstadga kunde se, äfven Lagberedningen hade tänkt, att Konungens Befallningshafvande borde ega. Är man ense om, att Konungens Befallningshafvande bör hafva denna rätt, och vidare derom, att man icke genom en administrativ åtgärd kan gifva en administrativ myndighet rätt att göra något i strid med ett stadgande af civillags natur, var det också nödigt att bestämmelse härom insattes i lagen om allmän flottled.

Da emellertid allvarsamma invändningar mot Utskottets förslag blifvit framställda, yrkar jag paragrafens återförvisande till Utskottet för vidare begrundande.

Herr Talmannen aflägsnade sig nu, öfverlemnande ledningen af Kammarernas förhandlingar åt Herr vice Talmannen; hvarefter

Herr Magnus Jonsson erhöll ordet och yttrade: Jag är icke rätté mannen att bestämma, om ifrågavarande tillägg bör stå i denna eller någon annan paragraf; men att ett sådant tillägg verkligen behöfves i denna lag, derom tror jag mig vara fullt förvissad.

Tänkom oss en flottled, der flottning redan öfvats och der flottningen således redan är ordnad. Der har följaktligen Konungens Befallningshafvande redan bestämt allt hvad som skall göras för flottningsbedrifvande. Nu känner emellertid jag åtminstone en ström, deri flottning bedrifves, hvilken ström, i följd af dess sneda riktning mot stranden, redan skurit så in i en mycket hög jordbank, att, om den fortfarande under loppet af 10 eller 15 år finge skära in på samma sätt, vattnet dels genom strömmens sneda riktning, dels genom timrets påstötningar ovillkorligen skulle bereda sig en ny väg och derigenom komma att öfversvämma en stor del af en närbelägen hys jord. Da sådana och dylika fall kunna inträffa, ansåg jag det nödvändigt att i

Ang. förord-
ning om all-
män flottled.
(Forts.)

Ang. förord-
ning om all-
män flottled.
(Forts.)

denna lag införa en bestämmelse i syfte, att, om så erfordrades, nya bestämmelser i afseende på flottnings bedrifvande i flottled skulle få göras, äfven der Konungens Befallningshafvande, ja, till och med Kongl. Maj:t redan sagt, hvad de flottande för flottleds ordnande och för flottnings bedrifvande hade att iakttaga, och att flottningsidkaren icke skulle kunna derutöfver något åläggas. Detta var anledningen till stadgandets tillkomst; och om man icke får ett sådant stadgande i förordningen om allmän flottled, frågar jag, om Konungens Befallningshafvande eller någon annan myndighet kan ålägga en flottningsidkare, som fått tillstånd att flotta mot vissa villkor, att, äfven om sådant kan komma att erfordras, utöfver dessa villkor göra något till skydd för strandegarne. Stadgandets nödvändighet torde därför vara uppenbar, likasom att det bör intagas i förordningen om allmän flottled; men om dess rätta plats är i denna eller någon annan paragraf af förordningen, det vågar icke jag säga. Och då det således kan blifva fråga om stadgandets förflyttande från denna till en annan paragraf, vill jag icke motsätta mig paragrafens återförvisning till Utskottet, ehuru icke i syfte att få bestämmelsen borttagen ur förordningen, hvilket jag icke tror skulle vara till allmänhetens nytta.

Herr Berg: Jag vill icke motsätta mig yrkandet om återremiss, men tror, att om något stadgande i den antydda syftningen anses behöfligt, det icke bör hafva sin plats i denna paragraf. Så vidt jag kunnat uppfatta, har man med det af Utskottet föreslagna tillägget velat bestämdt uttala, att, om inom en led, der flottningen redan blifvit ordnad, det under tidernas lopp visar sig att förut gifna bestämmelser om flottningens bedrifvande och anstalter till skydd för strandegarne med flera icke vidare äro för ändamålet tillräckliga, Konungens Befallningshafvande må vara obetaget att meddela de nya eller förändrade föreskrifter härutinnan, som kunna finnas erforderliga. En sådan rätt har äfven i Lagberedningens förslag till flottningsstadga blifvit Konungens Befallningshafvande uttryckligen förbehållen. Detta synes af 7 och 25 §§ i nämnda förslag. Men nu föredragna 2 § handlar icke om, huru flottningen skall bedrivas och hvilka skyddsanstalter dervid skola inrättas, utan om den civilrättsliga skyldigheten att hålla äldre flottleder öppna enligt hittills gällande föreskrifter, och i det hänseendet kan den administrativa myndigheten icke meddela ändring i annan ordning än i 4 § af denna lag och i den föregående lagen sägs, nemligen på det sättet, att lof gifves till nya anstalter för flottledens utvidgande eller förbättrande, eller till ledens öfverbyggande eller stängande. Jag tror därför, att, om man är rädd för att de föreslagna bestämmelserna i flottningsstadgan icke äro tillräckliga, utan vill göra ett med dem öfverensstämmande tillägg till civillagen, detta ej bör intagas i nu förevarande paragraf, utan i 4 §, der det just talas om Konungens Befallningshafvandes makt att gifva lof till åtgärder för flottningens bedrifvande och anbefalla skyddsanstalters inrättande.

Herr Magnus Jonsson: Jag ber om öfverseende, att jag återigen begär ordet och upptager Kammarens dyrbara tid, men hvad som

här gör mig betänksam är orden *särskilda föreskrifter*. Det heter: *Ang. förordning om allmän flottled.* »i vattendrag, der flottning allmänneligen idkas eller tillåten är vid den tid, då denna förordning träder i kraft, skall allmän flottled jemväl framgent bibehållas på sätt med hittills gällande lag eller *särskilda föreskrifter* öfverensstämmer». Enligt gällande lag tänkte jag mig, att det var tillåtet att flotta. Särskilda föreskrifter tänkte jag mig vara något, som af Konungens Befallningshafvande och möjligen efter pröfning af Kongl. Maj:t blef bestämdt. Sätter man nu i lagen, att flottning skall bedrivas i enlighet med lag och förut meddelade gällande föreskrifter, kan jag icke finna, att andra flottningsstadganden härefter utfärdade af Konungens Befallningshafvande kunna ändra i lagen bestämda grundsatser eller de förut meddelade särskilda föreskrifter, och därför tror jag, att man bör söka få in i lagen ett sådant stadgande, som en föregående talare nämnde, eller eljest antaga det tillägg Utskottet föreslagit.

Skulle det icke göras ett sådant tillägg, befarar jag att derest Konungens Befallningshafvande meddelar några nya bestämmelser för flottningens bedrivande i ett förut ordnad vattendrag, torde de flottningssidkande allt veta att frigöra sig från sådana kostnader, som ålades dem utöfver hvad hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter dem ålade.

Herr Åbergsson: Med anledning af den ärade talarens på stockholmsbänken antagande, att det af Utskottet föreslagna tillägget afsäga anstalter till skyddande af enskildes rätt, ber jag få nämna, att jag för min del anser att — om detta är meningen — föreskrifter derom finnas i 4 §. Den ärade talaren på stockholmsbänken nämnde, att han ansåg stadgandet hafva sin rätta plats i 4 §, som möjligen kunde i sådant syfte behöfva något modifieras. Jag skulle vilja säga, att stadgande om Konungens Befallningshafvandes rätt att besluta angående anstalter till skyddande af enskild rätt, jemväl med hänsyn till gammal flottled, icke blott *bör* hafva sin plats i 4 §, utan äfven redan fått plats derstädes. Det står der, »att det skall ankomma på Konungens Befallningshafvande att gifva lof till alla åtgärder, som kunna verka på andras rätt, samt dervid, äfvensom då fråga eljest uppstår om skydd för enskild rätt, bestämma, huru ändamålet med flottleden må vinnas» etc. Således finnes i detta stadgande, som afser både gammal och ny flottled, redan medgifvet Konungens Befallningshafvande att meddela sådana bestämmelser, som i det af Utskottet föreslagna tillägget till 2 § afses. Att 4 § afser både gamla och nya flottleder, torde framgå af lagens uppställning och af de första orden i denna paragraf, som tala om flottled i allmänhet utan afseende på, om den är gammal eller ny.

Då flere talare yrkat återremiss af 2 §, afstår jag från mitt yrkande om omedelbart bifall till Kongl. Maj:ts proposition och förenar mig i yrkandet om återremiss i det syfte jag nämnt.

Herr Widmark: Egentliga skälet hvarför Utskottet gjorde detta tillägg till 2 § var *det*, att med dess lydelse enligt Kongl. Maj:ts förslag, nemligen att »i vattendrag, der flottning allmänneligen idkas

Ang. förord-
ning om all-
män flottled.
(Forts.)

eller tillåten är vid den tid, då denna förordning träder i kraft, skall allmän flottled jemväl framgent bibehållas på sätt med hittills gällande lag eller särskilda föreskrifter öfverensstämmer», Utskottet antog att några nya bestämmelser för sådana äldre flottleder icke i allmänhet skulle kunna vidtagas, utan att de, som för närvarande gälla för dem, skulle genom denna paragraf varda så att säga fastlästa. Så skulle man till exempel icke kunna aflysa dessa äldre flottleder. Förnämli-
gast af sådana skäl ansågs nödvändigt att i denna paragraf inrycka ett sådant stadgande, som det af Lag-Utskottet nu föreslagna, hvarigenom man skulle kunna möjliggöra nödvändiga förändringar af gäl-
lande, men ej tidseuliga bestämmelser för flottning i de gamla all-
männa flottlederna.

Jag yrkar bifall till paragrafen, sådan den blifvit här af Lag-Utskottet affattad.

Öfverläggningen var slutad. Kammarén beslöt återförvisa para-
grafen till Utskottet för förnyad behandling.

§ 3.

Denna paragraf hade följande lydelse:

»Kan vattendrag, hvarest allmän flottled ej finnes, dertill användas; ege Konungens Befallningshafvande, der sådant pröfvas vara af nöden och kunna medföra väsentligt gagn för orten eller eljest lända till nytta för det allmänna, förordna att i vattendraget allmän flottled vara skall.»

Grefve Sparre yttrade: Då Kammarén redan återremitterat flera paragrafer i det nyss behandlade såväl som i detta lagförslag, vill jag hemställa, om det icke kunde vara skäl att återremittera äfven denna. Det förefaller mig besynnerligt, att denna paragraf talar blott om Konungens Befallningshafvandes rätt att förordna att i vattendrag allmän flottled vara skall, medan i den följande fjärde paragrafen talas om Konungens Befallningshafvandes rätt att bestämma »huru ändamålet må utan oskäligh kostnad vinnas med minsta olägenhet för den, hvars rätt är i fråga», såsom det heter i Kongl. Maj:ts proposition, eller »huru ändamålet med flottleden må vinnas utan särskild kostnad för den, hvars rätt är i fråga», såsom det heter i Utskottets förslag. I förbigående anmärker jag, att Kongl. Maj:ts förslag i detta hän-
seende synes mig hafva företräde framför Utskottets. Men detta är här icke hufvudsaken, utan den är, att jag föreställer mig att dessa sista ord i 4 § borde stå i den 3:dje. På samma gång Konungens Befallningshafvande pröfvar, om allmän flottled skall finnas, synes det mig nemligen vara skäl att bestämma, huru ändamålet skall vinnas med minsta olägenhet för den, hvars rätt är i fråga. Jag kan icke förstå, hvarför man skall skilja dessa stadganden i två paragrafer, särdeles om man, såsom Utskottet, intager i 2 § Konungens Befallningshafvandes rätt att föreskrifva närmare bestämmelser, utan förekommer

det mig hafva varit rättare, att det omnämnda stadgandet i sista momentet af 4 § tillagts till 3 §.

Ur denna synpunkt anhåller jag om återremiss å såväl 3 som 4 §.

Ang. förordning om allmän flottled.
(Forts.)

Herr Åbergsson: För min del tror jag, att anledningen till att 3 och 4 §§ blifvit itudelade och att de ord, hvarom den siste talaren nämnde, fått sin plats i 4 §, varit den, att man velat, att alla bestämmelserna i 4 § skulle gälla både gamla och nya flottleder. Man har talat om *gamla* flottleder i 2 §, om *nya* i 3 § och i 4 § om *båda*, och stadgandet i sistnämnda paragraf har således sin tillämpning både på gamla och nya flottleder. Jag för min del tror, att lagförslaget skulle förlora på en sådan förändring eller omflyttning som föreslagits.

Grefve Sparre: Den siste talarens resonnement vore ganska riktigt, under förutsättning nemligen att Kamnaren gillat den åsigten, att det af Utskottet föreslagna sista momentet af 2 § skall utgå. Men då detta ännu är ofgjordt och det ju kan tänkas, att detta moment, som just afser de »förändrade bestämmelser Konungens Befallningshafvande, med afseende på ändamålet uppnående, kan finna skäligt föreskrifva», bibehålles, torde den ärade talaren medgifva, att min framställning var fullt riktig, eftersom ju 2 §, som talar om gammal flottled, enligt Utskottets förslag komme att afhandla de närmare bestämmelserna, under det att 3 § endast bestämmer om *tillstånd* till nya flottleders inrättande, men 4 § talar om de närmare bestämmelserna eller villkoren för vinnande af ändamålet med flottleds anläggning. Ur denna synpunkt och på denna grund anhåller jag om återremiss.

Herr Magnus Jonsson: Jag skall endast anhålla om bifall till 3 §, enligt Utskottets förslag. Uppstår fråga om förändring af 2 och 4 §§, så får nog Utskottet tillfälle att dervid taga i betraktande, om i följd häraf någon ändring eller tillägg i denna paragraf erfordras, utan att densamma nu behöfver återremitteras.

Herr Berg: Äfven jag anhåller att få yrka bifall till paragrafen oförändrad, hufvudsakligen af de skäl Herr Åbergsson angifvit. Jag kan icke inse, att den omständigheten, huruvida det af Utskottet föreslagna tillägget till 2 § antages eller icke, kan hafva något inflytande på nödvändigheten att förändra paragrafernas ordningsföljd. Ty 4 § afser ju såväl gamla som nya flottleder och bör väl således ej sammanföras med den 3 §, som talar endast om de senare.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad, godkände Kamnaren paragrafen.

För § 4 hade Utskottet föreslagit denna lydelse:

»Är för allmän flottleds inrättande, utvidgande eller förbättrande någon anläggning eller åtgärd nödig, som kan på strand-, bro-, fiske- eller vattenverksegares eller annans rätt inverka och har han ej dertill samtyckt; då ankomme på Konungens Befallningshafvande att, med den inskränkning, hvartill 7 § föranleder, till anläggningen eller åt-

Ang. förord-
ning om all-
män flottled.
(Forts.)

gården lof gifva; bestämme ock dervid, äfvensom då fråga eljest uppstår om skydd för enskild rätt, *huru ändamålet med flottleden må vinnas utan särskild kostnad* för den, hvars rätt är i fråga.»

Samma paragraf lydde i Kongl. Maj:ts förslag sålunda:

»Är för allmän flottleds inrättande, utvidgande eller förbättrande någon anläggning eller åtgärd nödig, som kan på strand-, bro-, fiske- eller vattenverksegares eller annans rätt inverka, och har han ej dertill samtyckt; då ankomme på Konungens Befallningshafvande att, med den inskränkning, hvartill 7 § föranleder, till anläggningen eller åtgärden lof gifva; bestämme ock dervid, äfvensom då fråga eljest uppstår om skydd för enskild rätt, huru vid flottleds ordnande och begagnande tjenligast förfaras bör, så att ändamålet må utan oskäligen kostnad vinnas med minsta olägenhet för den, hvars rätt är i fråga.»

Efter föredragning af denna paragraf, vid hvilken dels Herrar Lagerstråle och Asplund, dels Herrar Thomasson och Widmark och dels Herrar Hammarskjöld och Torpadie reserverat sig, alla under yrkande att paragrafen måtte antagas sådan den af Kongl. Maj:t blifvit föreslagen, lemnades ordet, på begäran, till

Herr Berg, som anförde: Mot de sista orden i denna paragraf, hvilka af Utskottet ändrats, ber jag att få göra en erinran. Jag inser tydligt, att Utskottet dermed velat bereda trygghet för vederbörande strand- och fiskeegare att icke blifva betungade med kostnader för sådana åtgärder och anläggningar, som här omförmälas, men jag tror att med den redaktion, paragrafen erhållit, man i andra hänseenden ställt dessa strand- och fiskeegare i sämre ställning än den, hvori de enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle komma. Detta senare innehåller nemligen, att Konungens Befallningshafvande, då lof gifves till anläggningar eller åtgärder för flottningen eller eljest fråga uppstår om skydd för enskild rätt, dervid skall bestämma »*huru tjenligast förfaras bör, så att ändamålet må utan oskäligen kostnad vinnas med minsta olägenhet för den, hvars rätt är i fråga*». De anläggningar eller åtgärder, hvarom paragrafen handlar, äro till en början sådana, som strömmrensningbolag eller de flottande begära att för allmän flottleds inrättande, utvidgande eller förbättrande få vidtaga. När framställning derom gjorts och Konungens Befallningshafvande till anläggningen eller åtgärden gifvit lof, är väl den, hvars rätt deraf är beroende, enligt förevarande paragraf skyldig att, mot ersättning, tala den olägenhet, som anläggningen eller åtgärden kan för honom medföra, men icke kan honom åläggas att sjelf verkställa den eller deltaga i kostnaden dertill. Vidare handlar paragrafen om anstalter, som de flottande anses böra till skydd för enskild rätt vidtaga. Att dessa skola bekostas af de flottande och ej af dem, till hvilkas skydd de äro afsedda, torde likaledes vara uppenbart, och följer af ordalydelsen i propositionen. Vill man dock deri göra något förtydligande i detta syfte, har jag för min del ingenting deremot. Men det är ej nog att strand- och fiskeegare befrias från skyldigheten att bekosta de ifrågasvarande anstalterna. Det ligger derjemte största vikt derpå, att de-

samma verkställas på ett sätt, som för strand- och fiskeegare medför så liten olägenhet som möjligt. Anstalterna kunna nemligen göras på flera sätt, dels billigare och dels kostsammare, men det billigare kan understundom medföra större olägenheter än det dyrare. Härå fästes ej något afseende i Utskottets förslag. Enligt detsamma skall Konungens Befallningshafvande endast tillse att anstalten icke kostar strandegarne något, och, såvida detta vilkor uppfylles, får den i öfrigt göras på det sätt, som blir billigast, utan afseende å de större olägenheter, som derigenom uppstå. Om till exempel fråga är att skydda strandegarne mot skada genom flottning, kan detta måhända billigast åstadkommas genom att lägga sammanhängande ledbommar uteder stränderna, men då derigenom samfärdseln öfver vattnet stränderna emellan hindras, torde strandegarne kunna med fullt skäl fordra att för beredande af fri öfverfart ledbommarne på somliga ställen, om ock med större kostnad, göras rörliga eller andra anstalter för ändamålet vidtagas. Med anledning häraf innehåller Kongl. Maj:ts proposition, att Konungens Befallningshafvande bör se till huru ändamålet må kunna vinnas, *med minsta olägenhet* för strandegarne, och derest kostnaderna ej blifva allt för oskälliga, ålägga de flottande att hålla dyrbarare skyddsanstalter, om derigenom olägenheterna blifva mindre för strandegarne. Just för dessa tror jag derföre det vara af vikt att denna, af Utskottet uteslutna bestämmelse bibehålles. Den öfverensstämmer äfven med hvad i dikningslagen stadgas i fråga om sättet för dikens och vattenafledningars inrättande.

För min del får jag sålunda hemställa om icke, då den 2 § redan blifvit till Utskottet återremitterad och fråga blifvit väckt att det der gjorda tillägg i stället borde intagas i 4 §, äfven denna borde återremitteras och Utskottet dervid taga i öfvervägande, huruvida icke det stadgande, som Kongl. Maj:t föreslagit, borde bibehållas.

Herr Thomasson: Jag har reserverat mig emot den af Utskottet i denna paragraf föreslagna och af den ärade talaren på stockholmsbänken klandrade förändring uti Kongl. Maj:ts proposition, och jag skall på de af honom anförda skäl yrka, att paragrafen icke må få den lydelse Utskottet föreslagit. Vål hade jag föreställt mig, att paragrafens lydelse var fullt tillfredsställande, sådan som den af Lagberedningen föreslagits, men då Lagberedningens ordförande sjelf ansett paragrafen, visserligen i ett något annat syfte, böra återremitteras, vill jag för min del icke motsätta mig detta. Emellertid kan jag icke till fullo inse behöfligheten af återremiss, utan skulle för min del helst se, att paragrafen blefve antagen, sådan den af Kongl. Maj:t föreslagits.

Herr Magnus Jonsson: Jag har velat tillkännagifva, att jag icke instämmer med den siste ärade talaren, då jag tror att fall kunna inträffa, der det fordras ett sådant skydd för dem, som hafva att underhålla bro- och fiskebyggnader med mera. Man kan nemligen tänka sig, att, om Konungens Befallningshafvande lemnas fria händer att ordna en flottled, det kan falla Konungens Befallningshafvande in att bestämma, att en bro öfver ett vattendrag bör göras sådan, att

Ang. förordning om allmän flottled.
(Forts.)

Ang. förord-
ning om all-
män flottled.
(Forts.)

både veselbyggnaden och öfverbyggnaden blir allt för kostsam, och det kan sålunda hända, att de underhållsskyldige blifva ålagda en kostnad, som icke borde dem tillkomma. Det kan äfven inträffa, att vattenverks- såväl som fiskeriegarne på ett eller annat sätt blifva i sin rätt förnärmade genom flottning, om icke förbyggnader af de flottande göras. I sådant fall bör det väl vara de flottandes skyldighet, såvida någon flottning skall få ske, att utföra allt, som genom flottningen blir dyrare, det vill säga att det bör åligga de flottande att gälda den kostnad, som öfverskjuter den kostnad, som skulle erfordras, i händelse någon flottning icke egde rum. Jag känner väl till förhållandena i min hemort, der de flottningsidkande äro skyldiga att deltaga i såväl byggnads- som slitningskostnader, men att också byggnads- och underhållskostnaderna hafva der mer än tredubblats. Skulle man åter fördela kostnaderna emellan de vanligen brobyggnadsskyldige och de flottande och säga, att båda parterna hade lika rätt att begagna sig af vägen, de förre öfver och de senare under bron, så försäkrar jag, att i många fall skulle inträffa, att kostnaderna för de brobyggnadsskyldige skulle mångdubbelt fördyras. Med anledning af en sådan erfarenhet har jag trott att det vore lämpligt om i lag bestämdes, att ingen kostnad finge åläggas strand-, bro- och vattenverksegare utöfver hvad de förut haft. Detta synes mig äfven stå i full kouseqvens med lagens anda, att väl bereda de flottningsidkande all möjlighet att komma fram, men äfven ålägga dem de ökade kostnader, som derigenom förorsakas.

På denna grund anhåller jag om bifall till paragrafen, sådan den lyder i Utskottets förslag.

Herr Torpadie: Jag har så ofta under dagens lopp begärt ordet, att jag nu icke kan underlåta att börja med en vördsam anhållan om ursäkt, därför att jag ytterligare vågar taga Kammararens uppmärksamhet i anspråk, och jag skulle visst icke gjort det, om icke ett yrkande på återremiss af förevarande paragraf blifvit framställt. För min del har jag visserligen i allmänhet icke något emot återremisser, så framt jag anser någon möjlighet förefinnas att derigenom kunna åstadkomma en bättre utredning af något ämne, men i detta fall tror jag man skulle utan återremiss kunna komma till samma resultat, som Lag-Utskottets majoritet åsyftat, och anser jag därför icke att Lag-Utskottet, som vid denna Riksdag har ganska mycket att göra, bör få äfven denna paragraf till sig återremitterad. Det är nemligen förhållandet, såsom en ledamot af Lag-Utskottet, Herr Magnus Jonsson, nämnde, att åtskilliga af Utskottets ledamöter vid föredragningen af denna paragraf hyste betänkligheter, huruvida paragrafen med dess ursprungliga lydelse, eller ens lagen i allmänhet skulle kunna skydda de underhållsskyldige af broar från sådana utgifter, som icke direkt kunde komma under benämningen skada. Om man till exempel antager att en bropelare ändras, hvarigenom bronns bärighet minskas, så torde man finna billigt och rättvist att den kostnad, som derigenom kan ådragas de brobyggnadsskyldige, icke behöfver af dem gäldas. Nu är emellertid förhållandet att § 6 i detta lagförslag lemnar tillräckligt korrektiv för sådana fall, och därför har jag inom Utskottet velat bi-

falla 4 § sådan den lyder i Kongl. Maj:ts proposition och, för att tillfredsställa dem, som icke anse saken hjälpt med stadgandet i § 6, hvilket jag dock tror den vara, ville jag åt denna paragraf gifva den lydelse, som återfinnes i min och Herr Hammarskjölds reservation.

*Ang. förord.
ning om all-
män flottled*
(Forts.)

Af nu anförda skäl anholder jag om bifall till denna paragraf sådan den lyder i Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hammarskjöld: Jag är till god del förekommen af den siste ärade talaren och har därför icke heller mycket att tillägga.

Inom Utskottet var så godt som ingen meningsskiljaktighet derom, att brobyggnadsskyldige icke borde för flottningen särskildt betungas. Det var äfven nästan alla utskottsledamöternas åsigt att, om för flottled en bro behöfde ombyggas, hvarigenom brons underhåll fördyrades för de underhållsskyldige, utgifterna därför borde drabba de flottande och således de underhållsskyldige för sina omkostnader erhålla full ersättning. Men hvad reservanterna icke kunde erkänna var att en sådan bestämmelse borde hafva plats i nu föredragna 4:de §, ty denna paragraf handlar om de åtgärder, som äro nödiga för en flottleds inrättande, utvidgande eller förbättrande och de skyddsåtgärder, som böra vidtagas för att förekomma skada. Dermed har frågan om ersättning till brobyggnadsskyldige icke något att skaffa. Dertill kommer att, om man i denna paragraf insätter ett stadgande om sådana icke hithörande bestämmelser, länder detta derhän, att det lägges i Konungens Befallningshafvandes hand att bestämma den ersättning, som de brobyggnadsskyldige böra få, hvaremot detta lagförslag eljest utgått från den grundsats, att ersättningsfrågor icke böra behandlas af administrativa myndigheter, utan först af skiljomän och sedan af domstol.

Af dessa skäl har jag icke kunnat instämma i den lydelse, som Utskottets majoritet gifvit denna § 4, utan yrkar jag att Kongl. Maj:ts proposition bibehålles utan ändring.

Grefve Sparre: Efter mitt förmenande är Kongl. Maj:ts förslag i denna paragraf så utan all jemförelse bättre än Utskottets, att jag icke ett ögonblick kan tveka att tillerkänna det förra företrädet, och jag instämmer därför i hvad den ärade talaren på upsalabänken yttrat i sin reservation. Ur denna synpunkt tror jag icke det är nödigt återremittera paragrafen till Lag-Utskottet, men då § 2 redan blifvit återremitterad och det kan ifrågasättas, huruvida det af Utskottet föreslagna tillägget bör hafva sin plats der eller i den 4:de §, vore väl skäl att återremittera äfven denna paragraf.

Herr Liss Olof Larsson: För min del kan jag i motsats mot den föregående ärade talaren icke finna annat, än att den föreliggande paragrafen i dess af Utskottet föreslagna lydelse utgör en förbättring af motsvarande paragraf i den Kongl. propositionen. Äfven i min hemort hafva flera exempel förekommit, der sådana olägenheter uppstått, som Herr Magnus Jonsson nyss påpekade. Der har till exempel sedan långa tider tillbaka funnits flottbroar öfver ett vattendrag. Flottningsbolagen gå nu till Konungens Befallningshafvande och anhölla, att de underhållsskyldige måtte åläggas vidtaga en förändring

Ang. förord-
ning om all-
män flottled.

(Forts.)

förslaget i dess helhet, enär pluraliteten inom Utskottet, och deribland de mera sakkunnige, varit af annan åsigt, har jag likväl ansett förslaget gå allt för långt i denna riktning, då i 2 mom. af förevarande paragraf stadgas, att flottningsmanskap skall, utan särskildt lof, ega bana sig väg öfver annans tomt, åker, äng o. s. v., såvida tillträde till stranden icke på annat sätt kan beredas utan väsentligt hinder eller uppehåll. Jag har af denna anledning föreslagit, att orden »utan väsentligt hinder eller uppehåll» böra ur momentet utgå, och jag yrkar till en början bifall till detta mitt förslag, enligt hvilket momentet sålunda skulle lyda på följande sätt:

»Väg eller stig öfver annans tomt, åker, äng, plantering eller andra egor, hvilka kunna deraf skadas, må dock ej tagas, om tillträde till stranden annorledes kan beredas.»

Herr Hammarskjöld: Jag kan för min del icke iustämna med den siste ärade talaren — och jag beklagar, att jag ej kan göra det — emedan jag då nödgas ännu en gång besvara Kammaren med att åhöra hvad jag har att säga.

Skilnaden emellan hvad Kongl. Maj:t och Utskottet å ena samt reservanterna å den andra sidan föreslagit är, att enligt det förra förslaget flottningsmanskapet skulle ega tillträde till annans tomt, åker, äng eller plantering, som deraf kan skadas, så vida det eljest skulle medföra *väsentligt hinder eller uppehåll* att komma till stranden; men enligt det senare förslaget skulle manskapet *ej* få tillträde till annans tomt, åker o. s. v., så vidt det vore möjligt att på annat sätt komma till stranden. Nu förstår jag mycket väl, huru vi representanter från söder måste finna det alldeles förskräckligt, att främmande personer skulle få gå in på våra åkrar, ängar o. s. v. Jag har tyckt så sjelf med. Men om man tänker närmare på reservanternas förslag, skall man finna, att det har sina stora olägenheter. Om t. ex. flottningsmanskapet skall följa utefter stranden för att stöta ut i vattnet stockar, som fastnat, så torde det ingalunda vara antagligt, att manskapet skall underkasta sig att springa en lång omväg för att komma till stranden, så vida det är möjligt att komma dit på en kortare väg. Häraf skulle åter följa oupphörliga lagbrott, genom hvilka jordegarna icke blefve så särdeles hulpna, ty flottningsmanskapet kommer ju ändå på deras åker och äng; men en stor massa förbrytare tillskapas till skada för dem och samhället.

Härvid förekommer dessutom en annan omständighet, på hvilken jag ber att få fästa uppmärksamhet. Genom detta lagförslag är ju åsyftadt, att den flottande skall ersätta jordegaren den skada, som på grund af flottningen drabbar honom; och detta är en fullt riktig grundsats. Lagstiftar man nu så, att det blir en olaglighet, ett brott mot strafflagen att flottningsmanskapet beträder annans tomt, åker, äng och plantering, skulle jag just vilja se, hvilka domstolar skulle drista sig till att för detta brott döma andra personer än dem, som beträdd egorna eller om beträdandet gifvit uttrycklig befallning, eller eljest deruti gjort sig delaktige. Följaktligen måste jordegaren för erhållande af ersättning för skadan vända sig till flottningsmanskapet, som icke alltid är så vederhäftigt, i stället för till de flottande, hvilka

omöjligen kunna göras ansvarige för de brott, som flottningsmanskapet begått. Om deremot ifrågavarande moment i den föredragna paragrafen aflattas så, som Kongl. Maj:t och Utskottet föreslagit, måste, om flottningsmanskapet begagnar den lemnade rätten, de, hvilka användt flottningsmanskapet, det vill säga de flottande, vara ansvarige för skadan. Härigenom blir en jordegare långt bättre skyddad i sin rätt än förhållandet skulle blifva, om de ord uteslutas, som reservanterna vilja borttaga, och flottningsmanskapet således göres ansvarigt för skadan.

Ang. förordning om allmän flottled.
(Forts.)

Jag får därför yrka bifall till Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag.

Herr Thomasson: Jag skall blott med några få ord söka bemöta det hufvudskäl, som den siste ärade talaren anförde mot reservanternas förslag. Detta skulle ligga deri att, om de ifrågavarande orden uteslutas, skulle derigenom skapas en mängd lagbrytare, som vore skyldige att sjelfva ersätta skadan, hvilken deremot, i händelse orden stå kvar såsom Kongl. Maj:t och Utskottet föreslagit, det skulle aligga de flottande att utgifva ersättningen. Jag ber att få fästa den ärade talarens uppmärksamhet derå, att lagbrott kunna begås mot det ifrågavarande momentet i paragrafen äfven derest dess lydelse blifver sådan, som Kongl. Maj:t och Utskottet föreslagit; ty om flottningsmanskapet tager väg öfver annans tomt, åker, äng eller plantering, när tillträde till stranden annorledes kan utan väsentligt hinder eller uppehåll beredas, eger en lagöfverträdelse rum. Flottningsmanskapet skulle således, enligt den ärade talarens åsigt, vara skyldigt att ersätta skadan och de flottande derifrån befrias. Men jag hemställer till honom, om det verkligen kan vara hans åsigt. Är 6 § tillämplig i nyss anförda fall, så torde paragrafen äfven efter ett uteslutande af de ifrågavarande orden vara tillämplig i fråga om skada, hvartill flottningsmanskapet gjort sig skyldigt genom beträdande af annans tomt, åker, äng eller plantering. Jag vill visserligen medgifva, att borttagandet af dessa ord icke är af synnerlig praktisk betydelse. Flottningsmanskapet skulle nog i allt fall, så snart det funne sådant för sig bekvämt, gå in på annan tillhörig dylik mark. Men jag tycker, att man icke bör i lagen intaga en bestämmelse, som uppenbarligen uppmuntrar till att trampa ned annans trädgård, den snart mogna skörden å hans åker, hans nyanlagda plantering o. s. v.

Jag fortsätter mitt yrkande, att paragrafen måtte redigeras på sätt jag i min reservation föreslagit.

Herr Torpadie: Äfven jag har biträdt den reservation, som den ärade vice ordföranden i Lag-Utskottet afgifvit mot ifrågavarande förslag. Jag har gjort det, därför att jag strängt håller på helgden af eganderätten och emedan jag icke tror, att det vore skäl att lemna den till pris i det fall, som vore att befara, derest Utskottets förslag oförändradt antages. Det förefaller mig nemligen, att lagstiftaren framför allt bör halla på den grundsatsen, att eganderätten är en helig rättighet, och icke undanskjuta denna rättighet blott och bart därför, att utväg beredes till ersättning.

Herr Granlund instämde med Herr Torpadie.

Ang. förord-
ning om all-
män flottled.
(Forts.)

Herr Helander: I allmänhet kan man säga, att, när man tager väg eller stig öfver annans tomt, åker, äng eller plantering, derigenom skada åstadkommes. Men jag tror deremot, att, om man tager väg eller stig öfver annans ouppodlade egor, skadan deraf blir ringa eller ingen. Derför synes det mig vara skäl att stadga förbud mot tagande af väg eller stig öfver annans tomt, åker, äng eller plantering, men att icke lägga något hinder mot att taga väg eller stig öfver annans utmark. Jag vill således icke hålla på att de ord borttagas, som reservanterne föreslagit, utan hemställer, att i stället orden: »eller andra egor, hvilka kunna deraf skadas», måtte uteslutas. Sista momentet i den föredragna paragrafen skulle följaktligen få följande lydelse:

»Väg eller stig öfver annans tomt, åker, äng eller plantering, må dock ej tagas, om tillträde till stranden annorledes kan utan väsentligt hinder eller uppehåll beredas.»

Jag anhåller om proposition a denna lilla förändring.

Grefve Sparre: Jag är af samma mening som reservanten. Erkännas måste, huru i högsta grad obehagligt det skall vara för en person, som har sin trädgård utmed en elf, att nödgas stillatigande se en massa löst folk tränga sig in i den och i de flesta fall göra skada derstädes. I allmänhet torde det vara ganska lätt att undvika dylika påhelsningar, om till exempel för flottningskarlarnes räkning låge båtar vid stränderna, med hvilka de kunde förflytta sig dit de önskade.

Då jag sålunda anser, att Herr Thomassons förslag icke skulle innebära någon olägenhet för sjelfva flottningen, men deremot medföra en fördel för jordegarna, så yrkar jag bifall till detsamma.

Herr Liss Olof Larsson: Äfven jag biträder den af Herr Thomasson i hans reservation föreslagna förändring af paragrafen. Den, som på närmare håll sett, huru dessa flottningskarlar bära sig åt, skall säkert icke önska, att lagen gifver dem ett sådant skydd, som ett antagande af denna paragraf i oförändradt skick skulle innefatta. Huru skulle man väl bära sig åt, om man ville söka rättvisan och dess skydd mot dessa människors ohägn eller om man ville påkalla dem som vittnen, hvartill de dock i allmänhet torde finnas både mindre lämpliga och villiga. Man hade icke sett till dem förut och de vore i hast försvunna, man vet icke hvart. Skall en trädgårdsegare icke hafva rätt att stänga sin trädgård för dessa flottningskarlar, när de komma pockande och vilja bana sig väg genom anläggningarna, allt under förebärande att de hafva så brådtom, att de därför icke hinna välja någon annan väg, och så vidare, ehuru, som jag vet, tiden i de flesta fall icke torde vara så knapp för dem! Nej, jag tror vi icke böra missunna jordegarna det lilla skydd af lagen, som den af Herr Thomasson föreslagna uteslutningen innebär; allra minst tror jag, att man bör gifva flottningskarlarna laglig rätt till åstadkommande af ohägn; man har nog svart att komma till rätta med dem ändå.

Jag yrkar bifall till Herr Thomassons reservation.

Herrar *Hans Andersson* och *Anders Hansson* instämde i Herr Liss Olof Larssons yttrande.

Ang. förordning om allmän flottled.

(Forts.)

Herr Magnus Jonsson: Då äfven jag låtit anteckna mig såsom reservant mot den föreslagna paragrafen, ber jag att få något närmare tillkännagifva min åsigt i frågan.

För allt annat folk heter det i 24 kapitlet 11 § Strafflagen: »Tager någon oloflig väg eller gångstig öfver annans tomt, åker, äng, plantering eller andra egor, hvilka deraf kunna skadas; böte högst femtio riksdaler»; och icke har jag åtminstone kunnat föreställa mig, att de flottande skulle vara sådant undantagsfolk, som hade rätt att opåtaladt bana sig väg hvar helst de ville. Åtminstone kan jag icke gilla en sådan åsigt.

Det ser nästan ut, som om man förestälde sig, att flottningen alltid måste försiggå med sådan skyndsamhet, att flottningsfolket i allmänhet icke hade tid att följa vägar och förut banade stigar för att undvika att trampa ner andras gröda och planteringar. Jag försäkrar, att så ingalunda är förhållandet och att flottningen mycket väl och utan olägenhet kan gå för sig, om man tager bort de ord, hvilkas strykning reservanterne föreslagit. För att hvad på mig beror söka belysa frågan, skall jag så godt jag förmår beskrifva, huru flottningen försiggår: Utför strömmarne och der dragvatten finnes går flottgodset långa sträckor utan någon egentlig tillsyn af flottningsmanskapet, hvarvid ofta händer, att en del virke hopar sig i brätar och en annan del under flotttiden drifver ned mot land, der det, om vattnet är fallande, blir qvarliggande. I så fall går flottningsmanskapet utför vattenloppet dels efter banade eller obanade vägar, dels utefter stränderna, der då utan hänsyn så väl odlad som oodlad mark beträdes. Är det då skogsmark, så har flottningsmanskapet, efter den nu föreslagna ordalydelsen af paragrafen, full rätt att gå utefter stranden hvar helst de behaga; är det åker, äng eller plantering, hafva de samma rätt att färdas längs stranden, derest någon annan väg icke kan beredas. Begifver sig manskapet efter banade vägar fram till gårdar och byar för att proviantera eller för annat ändamål, händer det icke sällan att de taga genaste vägen till vattnet öfver angränsande åker- och ängsmarker, äfven om banade vägar äro tillgängliga. Ett sådant privilegium framför andra svenska medborgare vill jag icke vara med om att genom lag bereda flottningsmanskapet.

Af vissa yttranden, som jag hört utom denna Kammare, tyckas en del personer tro, att flottningsmanskapet håller sig hufvudsakligast ute på flodvattnet och att det således endast i undantagsfall från landsidan beträder stränderna. Jag ber endast att få upplysa, att så icke är fallet.

För mig och mången annan jordegare skulle det kännas bra hårdt och förödmjukande att, utan eget medgifvande, nödgas se dessa, ofta till hundratal uppgående flockar arbetsfolk midt för näsan på oss, under skydd af lag trampa ned de tegar, man med mycket arbete och stora kostnader odlat; och det är i syfte att förekomma ett sådant tillstånd, som jag anhåller om bifall till den af Herrar Thomasson, Torpadie och mig i ämnet afgifna reservation.

Ang. förord-
ning om all-
män flottled.

Häruti förenade sig Herrar *Westman, Stormats Mathias Olsson*
och *Olof Larsson* i Häste.

(Forts.)

Herr Widmark: Då frågan om denna paragraf först kom på tal inom Utskottet, tyckte äfven jag att det vore bra långt gånget att medgifva flottningsfolk att utan lof beträda annans odlade mark och planteringar. Men efter de upplysningar, som vid frågans behandling inom Utskottet meddelades af de med våra flottningsförhållanden mest hemmastadde och för hvilka Herr Hammarskjöld nyss närmare redogjort, har jag funnit mig föranlåten instämma i Kongl. Maj:ts af Utskottet i oförändradt skick tillstyrkta förslag till paragrafens lydelse. Man har nemligen upplyst att, enligt nu gällande bestämmelser, förhållanden kunna inträffa, hvarigenom större skada kan förorsakas jordegaren, såvida icke flottningsmanskapet skulle få taga genaste vägen till stränderna, att de visserligen skulle kunna komma till stränderna genom en omväg, men att den tid, som i sådant fall dertill åtgäinge, skulle förorsaka skador, större än om manskapet finge direkte, det vill säga genaste vägen, begifva sig till flottleden. Det kan, så uppgafs bland annat, nemligen inträffa under en flottning vid högt vatten, att en eller annan timmerstock lägger sig på en åker eller en äng på sådant sätt, att derigenom annat timmer der kan fästas och dymedelst en stor timmermängd der lägga sig, såvida ej dessa första stockar, som der stannat, så fort som möjligt derifrån varda undanfödda. För att förhindra att stor skada skall ske, ligger vid sådant fall vikt uppå att flottningsmanskapet så fort som möjligt får komma till stället, samt att de få beträda åker och äng, dervid äfven då tillgång till stranden annorledes, men genom omväg och tidsförlust kan beredas. Hindret måste genast undanskaffas, timret måste borttagas så fort som möjligt för att derigenom förekomma skada. För sådana fall är stadgandet afsedt och de ords bibehållande, som reservanterne vilja utesluta, nödigt.

Jag instämmer därför ock i Herr Hammarskjölds anförande och yrkar bifall till paragrafen oförändrad.

Herr Berg: Om paragrafen skall redigeras sasom Lag-Utskottet tillstyrkt, eller få den lydelse reservanternes förslag innehåller, synes mig bero deraf, om det är under alla förhållanden möjligt att ändamålsenligt bedriva flottning, utan att flottningsmanskapet någon gång tager sig väg öfver trädgård, tomt, åker eller äng för att komma till stränderna. Om till exempel vid en timmerflottning timret får upp på en odlad jord, hvartill man i anseende till strid flod ej kan fran stranden bereda sig tillträde, skall man lata timret ligga qvar, därför att man, för att komma åt detsamma, måste taga väg öfver en angränsande mark? Jag har visserligen endast på grund af studier och berättelser reda på flottningsförhållandena i detalj, men för mig har det förefallit, som om det i vissa fall vore rent af nödvändigt att beträda odlad mark, såvida flottningen ej skall oskäligt förbindras. Är det fallet, då kan man naturligtvis icke stadga ansvar för markens beträdande. Är det återigen icke fallet, då må man göra det. Nu säger man, att detta stadgande är stridande mot strafflagen. Ja, det är sant, men det är samma förhållande med hela detta lagförslag, som

tillåter att man får göra skada på annans egendom, ehuru sådant är förbjudet i strafflagen. De skyddsanstalter med mera, som Konungens Befallningshafvande kan gifva lof att anlägga, medföra ju intrång på annan mans rättigheter, men hafva medgifvits, därför att annars det kommunikationsmedel, som flottleden erbjuder, icke kan begagnas. Och när lagstiftaren vidare säger, att man endast när det är nödvändigt må beträda den mark, som är i fråga, så ser jag icke, att man kan komma längre. Kunna emellertid de Herrar, som hysa en motsatt åsigt, försäkra mig, att flottning kan ändamålsenligt bedrivas utan att flottningsmanskapet någonsin behöfver taga sig väg öfver odlad jord, för att komma till stranden, så må då en förändring i förslaget ske, men icke eljest.

Ang. förordning om allmän flottled.
(Forts.)

Såsom saken nu står, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Perman: Jag skall väl till en del erkänna rigtigheten af reservanternes anmärkning, att flottningsmanskapet är en odisciplinerad hop, men de tillhöra likväl svenska folket och man får ej på förhand döma dem för hårdt, ehuru de icke ega någon högre bildning.

Det vill synas, som, i händelse reservanternes förslag skulle af Riksdagen godkännas, man icke ens skulle ega rätt att i nödfall taga genvägar öfver andras egor ned till vattendraget, för att rädda en persons lif, som under flottningsarbetet fallit i strömmen. Jag hoppas dock, att, äfven om Utskottets förslag tillintetgöres, man alltid må bibehålla rättigheten att vid sådana olycksfall, som under flottning lätt nog kunna inträffa, taga vägen öfver andras egor. Jag är orubbligt öfvertygad derom, att det är mera inkomstbringande för såväl hemmansegarne som äfven för landet i sin helhet, att författningarne, så vidt möjligt är, affattas så, att de kunna af samhällsmedlemmarne obrottsligen efterlefas.

En hvar kan väl för öfrigt tänka sig, att en flottning icke kan verkställas utan att manskapet på åtskilliga ställen måste beträda jordegares land, helst vid långa, brant sluttande flottrännor, som äro dragna öfver odlade egor, der man icke kan förutse, att vägar skola uppköpas eller betingas till de ställen, der ett fäste af sammandrifvet timmer kan uppkomma och der det kan vara af vigt att ögonblickligen kunna frigöra timret.

Jag yrkar bifall till 5 § och åtföljande moment, sådant det lyder enligt Utskottets förslag.

Herr Olof Jonsson: När jag helt oförmodadt af min granne fick höra åtskilliga åsikter, som jag aldrig tänkt att han skulle hysa, så begärde jag ordet för att uttrycka min förundran deröfver, att han kunde påstå, att flottning kunde bedrivas utan att beträda odlad jord. Det är dock icke alltid, som flottleder äro så beskaffade, att de gå genom skog eller afrösningsjord, utan rätt ofta äro stränderna odlade och innehålla åkrar och trädgårdar med mera. Om nu händelsevis under en stor flottning en massa timmer springer upp på stranden, huru är det möjligt, att flottningsmanskapet skall kunna taga ut detta timmer, utan att beträda odlad mark? Jag har sjelf erfarenhet om ett sådant fall. 1879 års vårfloed i Ljusne elf var högre än densamma

Ang. förord-
ning om all-
män flottled.
(Forts.)

i mannaminne varit, och under dagarne före pingst sprungit omkring 40 à 50 tusen timmer in på odlade egor. Då måste man hålla omkring 200 man i arbete natt och dag för att få bort timret, innan vattnet i elfven föll tillbaka, och hade man icke fått ut detsamma på det viset i rätt tid, hade man icke ens med hästar och manskap kunnat taga bort detsamma, emedan timret då på många ställen blifvit qvarliggande flera tusen fot ifrån vatten. Om man nu skulle stifta en lag, som lade hinder i vägen för en sådan åtgärd, skulle väl ett sådant stadgande vara till gagn för strandegarne? Jag skulle vara min vän och kamrat här bredvid mycket tacksam, om han kunde bevisa mig detta. Jag vill för min del icke vidare bräka om saken, utan yrkar bifall till paragrafen sådan den är.

Kan man åter icke nöja sig med det sista momentet, sådant det här lyder, så skulle jag vara med om, att det strökes bort helt och hållet. Ty i fall reservanternes förslag ginge igenom, skulle en jordegare kunna säga åt de flottande: »ni få taga eder fram, huru ni viljen, antingen genom att begagna luftballonger eller att plumsa och vada i elfven, men på stränderna få ni icke gå!»

Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Herr Axell: Det skulle vara mig särdeles kärt, om Andra Kamraren genom någon omstilisering af denna paragraf kunde göra kostnaderna för flottningen mindre känbara för flottningsbolagen, för hvilka jag, såsom delegare, naturligtvis är intresserad, och om de kunde befrias från att betala dessa skadeersättningar för väg eller stig, som de nu hafva att ärligen gälda. Kunde nemligen denna paragraf skrivas så strängt, att flottningsmanskapet afhöll sig från att göra ohägn å andras egor, skulle ingen vara nöjdare än just dessa bolag, men jag betviflar högeligen, att det lyckas; åtminstone går det ej på det sätt reservanterne föreslagit och knappast ens på sätt Utskottet sjelft hemställt.

Det har varit såväl Utskottets som reservanternes mening att genom 5:e § 2:a mom. åstadkomma icke endast ett kriminellt, utan äfven ett ekonomiskt ansvar för flottningsmanskapet. En och hvar, som känner till flottningsmanskap och vet, huru flottning tillgår samt huru stränderna derunder beträdas icke af en och en utan oftast i skaror, inser säkert mera än väl, att det är hardt nära omöjligt att i sådana fall skaffa full bevisning och sålunda åstadkomma något ansvar å manskapet, vare sig kriminellt eller ekonomiskt. Om nu denna paragrafs moment 2 blefve antaget, hvad tro Herrarne väl skulle blifva följden? Jo, ingenting annat än att, då strandegarne sökte flottningsbolagen med anspråk på ersättning för genom väg eller stig liden skada, skulle dessa med 5 § 2 mom. i sin hand mer än väl kunna svara: »det är ju i lag förbudet för dessa arbetare att beträda andras egor; hållen eder därför till dem, men icke till oss.» Skulle åter detta 2:a moment strykas, vore det tydligen 6 §, som skulle träda i stället, och denna innehåller, att flottningsbolagen vore skyldiga ersätta all i följd af flottningen inträffad skada, ty denna paragraf skulle då icke rubbas genom den restriktion, som nu synes mig ligga i 5:e §s 2:a moment. Jag kan således icke dela den me-

ning, som en ärad representant för Dalarne nyss anført, att detta moment med den af reservanterne föreslagna ändringen komme att in praxi gifva lagligt skydd mot ohägn, utan håller jag tvärtom före, att det kommer att lända strandegarne till skada i stället för till nytta. *Ang. förordning om allmän flottled.* (Forts.)

Vi skola ock betänka, huru denna paragraf skulle komma att taga sig ut, i händelse reservanternas förslag vunne Kammarrens bifall. Den skulle då lyda sålunda: »väg eller stig öfver annans tomt, åker, äng, plantering eller andra egor, hvilka kunna deraf skadas, må dock ej tagas, om tillträde till stranden annorledes kan beredas.» — Då blir frågan den: i hvilka fall kan ett sådant tillträde annorlunda beredas? Den siste talaren yttrade halft skämtsamt just i afseende härpå, att man med denna paragraf i hand kunde fordra att flottningsskicket skulle begagna luftballonger. I detta skämt ligger likväl en god del allvar, mine Herrar, ty man kan verkligen icke uppgifva någon strand, om hvilken man kan säga: »här måste jag oundvikligen taga vägen öfver andras egor, ty jag kan icke på annat sätt komma dit jag behöfver.» Jag kan ju i nödfall spränga en tunnel eller gå oerhörda omvägar eller på annat sätt taga mig fram; men icke kan det väl vara Andra Kammarrens mening att skriva lagen så, att man skall vara tvungen att vidtaga utomordentliga utvägar, hvilka skola, om icke alldeles omintetgöra timmerflottningen, åtminstone för densamma medföra de största olägenheter och kostnader.

Jag skulle slutligen vilja lugna Sparres fruktan för våra trädgårdar, som han antager sträcka sig ända ned till flodstränderna, genom att anföra det faktum, att hos oss äro vattenvariationerna vid de stora elfvarne 15 à 16 fot; så att der aktar man sig nog att draga ned trädgårdarne ända till flodstränderna, och vid de mindre vattendragen äro vanligen stränderna äfvenledes af beskaffenhet att göra detta omöjligt. Det torde derför högst sällan komma att inträffa, att under flottning skicket tager sig väg öfver några planteringar, men deremot torde det ofta blifva nödvändigt att beträda annans tomt eller äng.

Att det dock blir till jordegarnes förfång, om icke detta 5 §:s 2:a moment nu strykes, derom är jag fullt förvissad.

Herr Magnus Jonsson: Jag ber Kammarren om ursäkt, att jag åter igen uppträder i frågan, men jag har blifvit uppkallad af min granne till höger, som nyss yttrade, att han trodde, det jag skulle helt och hållet hafva glömt, huru flottning tillgick.

Jag vill derpå svara honom, att jag i afseende å flottningsskicket har minst lika lång erfarenhet som han, ty jag har till någon del varit med derom i 20—25 år, och då jag senast under sistlidne höst hade tillfälle att åse, hurusom flottning bedrifves, lærer väl ingen heller tro, att jag skulle hafva glömt, huru dervid tillgår.

Jag upprepar ännu en gång hvad jag förut framhållit, nemligen att det mycket väl går för sig, åtminstone i de flesta fall, att flotta, utan att man dervid nödvändigt behöfver taga vägar öfver andras åker och äng. Då det är lugnt vatten, går det mycket väl för sig att komma intill stränderna i båt, och är det strömt vatten, forsar eller vattenfall, utgöras stränderna i de flesta fall af skogsmark, hvarför-

Ang. förord- utom det många gånger inträffar, att det förut finnes banade
ning om all- vägar.
män flottled.

(Forts.)

Om man dessutom uttryckligen i lagen säger, att man har tillträde till stranden, om icke annan väg kan beredas, kan jag icke för min del inse annat, än att man har full rätt att gå efter stranden under flottningsarbetets bedrifvande. Det kan ju icke vara fråga om andra vägar än på marken, och icke kan man gerna behöfva tala om luftballonger och dylikt, då de icke äro några naturliga vägar. Men att man genom denna lag eger att skaffa sig väg öfver åker och äng, om det icke kan ske på annat sätt, synes mig vara ganska klart.

Jag tycker därför, att det mera är ett missförstånd om paragrafen, som gör sig gällande, än att en verklig anledning till farhagan att, såsom reservanterne föreslagit, utesluta orden: »utan väsentligt hinder eller uppehåll» här föreligger. Jag hemställer, huruvida det kan vara något nöje att se hundratals flottningsarbetare springa öfver bördiga åkerfält och ängar utan att det är nödvändigt. Jag yrkar därför fortfarande bifall till reservanternes förslag om nyss anförda ords uteslutande ur paragrafen.

Grefve Sparre: Det torde tillåtas mig att säga den ärade representanten för Sundsvall, som nyss var så god och ville upplysa mig, att vattenståndet uti de norrländska elfvarne varierar 15—16 fot, att flottning äfven förekommer på andra ställen än i Norrland. Sjelf har jag, i egenskap af Konungens Befallningshafvande i Elfsborgs län, mera än en gång bestämt flottleder och vilkor för flottnings bedrifvande, så att i den saken är jag icke alldeles utan erfarenhet.

Då här nyss talades om, att i fall detta 2:a moment antages i enlighet med reservanternes förslag, så skulle flottningsmanskapet nödgas begagna luftballong, för att komma till stränderna, ber jag få anyo omnämna, att jag alltid föreskrifvit, att flottningsmanskapet skall hafva båt till hands, för att under flottningen röra sig mellan stränderna.

Det låter, som om det skulle vara förenadt med så förskräckliga svårigheter, om några stockar stanna på ett ställe, att hastigt kunna komma dit och frigöra dem, men jag försäkrar, att detta låter sig göra på många sätt, utan att man tager väg öfver andras aktrar eller planteringar. Det vore icke så farligt, om frågan blott anginge, att flottkarlar finge en gång springa öfver en åker eller en äng. Men här är fråga om en ordentlig väg, som flottningsmanskapet ständigt skall begagna.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Olof Jonsson: Ja, om den förutsättningen vore riktig, att utesluter rinnande vatten stränderna i allmänhet utgöras af skogsmark, då skulle jag äfven hålla med min granne här till höger. Men jag vet, att det finnes ganska många ställen, der man icke kan komma fram med båt; och jag är förvissad, att, huru man än skriver denna paragraf, kommer flottningsmanskapet i många fall att beträda annans åker och äng; det är en sak, som af ingen lag kan förhindras. Då här så tydligt blifvit visadt, att, om de omtvistade orden bort-

tagas, det komme att lända till men för jordegarnen, så vet jag icke, hvar till en sådan strykning skulle tjena. Jag yrkar fortfarande bifall till paragrafen oförändrad.

Ang. förordning om allmän flottled.
(Forts.)

Herr Helander: Just det af en talare på stockholmsbänken nyss antydda förhållande, att det understundom kunde vara alldeles oundgängligt, att flottningsmanskapet finge taga sig väg öfver annans tomt, åker, äng eller plantering, är det som förhindrade mig att obetingadt biträda reservanternes förslag. Jag ansåg dock, att det kunde vara nyttigt, att förbudet qvarstode såsom regel och endast för undantagsfall finge eftergifvas. Då emellertid ingen understödd denna min åsigt och jag, som sagdt, finner mig förhindrad att biträda reservanternes förslag, ber jag att få återtaga mitt nyss framställda yrkande.

Herr Axell: I mitt förra anförande vågade jag icke draga Herr Grefve Sparres erfarenhet i afseende på flottningsväsendet i ringaste tvifvelsmål, utan lemnade blott en upplysning i fråga om belägenheten af våra trädgårdar der uppe i Norrland, för hvilka han tycktes hysa så mycken ömhet. Emellertid blef min tillit till hans insigter i frågan i betänkelig grad rubbad, då jag hörde honom tillråda de flottande att begagna båtar för att icke behöfva beträda stränderna. Jag ber då att få upplysa Herr Grefven, att i Sundsvalls distrikt uppgå vattenvägarne eller flottlederna längd till 2 à 300 mil, men båt kan å dessa endast begagnas på en sträcka af möjligen 40 à 50 mil. Hela den återstående delen är deremot alldeles ofarbar. Herr Grefvens välvilliga råd var således icke så särdeles mycket att tacka för.

Då jag nu har ordet, vill jag begagna tillfället att framställa ett formuleradt yrkande. Jag trodde förut, att Herr Olof Jonsson hade framställt ett sådant, till hvilket jag kunde ansluta mig; men jag hör nu, att så icke är fallet och ber därför att få yrka, det hela det senare momentet af 5 § måtte utgå och paragrafen således erhålla följande lydelse: »Utan särskildt lof må de, som ombesörja flottningsarbetet, ega tillträde till stränderna vid flottleder, der sådant förskadas afvärande eller flottgodsets framförande i vattendraget är af nöden.»

Herr *Perman* instämde med Herr Axell.

Öfverläggningen var slutad. Herr vice Talmannen gaf propositioner, enligt de gjorda yrkandena, dels på bifall till Utskottets förslag oförändradt, dels på antagande af Herr Thomassons ändringsförslag, dels ock på det yrkande Herr Axell i sitt senare anförande framställt; och fann Herr vice Talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapositionen upptog Herr vice Talmannen änyo de två öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till Herr Thomassons förslag nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men äfven angående kontrapositionen äskades votering, hvadan en så lydande omröstningsproposition först uppsattes, justerades och anslogs:

Ang. förord-
ning om all-
män flottled.
(Forts.)

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager deras mening, som yrkat bifall till det af Herr Thomasson i förevarande afseende framställda yrkande,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det yrkande, Herr Axell i ämnet framställt.

Den omröstning, som företogs enligt denna proposition, visade 89 ja mot 40 nej, i följd hvaraf propositionen för hufvudvoteringen erhöi följande lydelse:

Den, som antager i oförändradt skick hvad Lag-Utskottet hemställt i 5 § uti det förslag till förordning om allmän flottled, som Utskottet framlagt i Utlåtandet N:o 12,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren godkänt omförmälda paragraf, med den förändring deruti, som Herr Thomasson, i sin vid Utlåtandet förgade reservation, föreslagit.

Den senare voteringen utföll med 48 ja mot 89 nej; varande således beslut fattadt i enlighet med nej-propositionen.

Som tiden nu var långt framskriden, blef den vidare föredragningen af Lag-Utskottets förevarande Utlåtande uppskjuten till Kammarens nästa sammanträde.

§ 2.

Ordet begärdes af

Herr Ödman, som yttrade: Jag vågar anhålla om Kammarens benägna tillåtelse, att dess Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 7 om upphäfvande, ändring eller uppskof med och förnyad granskning af Kongl. Förordningen den 22 November 1878, angående befäl a svenska handelsfartyg, måtte få uppföras på föredragningslistan näst efter förslaget om vattenrätten och således före Femte hufvudtiteln. Anledningen till denna min begäran är, att den nyssnämnda författningen är kungjord att träda i kraft redan den 1 nästkommande April och att, då Tillfälliga Utskottets förslag, derest det vinner Kammarens bifall, vidare skall behandlas först af ett tillfälligt utskott inom Första Kammaren och sedermera af Medkammaren, innan en Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t kan hinna afgå, det är angeläget, att ärendet blifver af denna Kammare afgjort så snart som möjligt.

Denna framställning bifölls.

§ 3.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr Friherre <i>J. T. Beck-Friis</i>	under	8 dagar från den 14 Mars,
» <i>Lasse Jönsson</i>	» 14	» » » 15 »
» <i>A. Svensson</i> i Bossgården	» 14	» » » 15 »
» <i>A. Andersson</i> i Intagan	» 14	» » » 17 »
» <i>S. F. Norén</i>	» 14	» » » 17 »
» <i>A. M. Culin</i>	» 14	» » » 17 »
» <i>N. Nilsson</i> i Stäfvie	» 14	» » » 17 »
» <i>J. Jonasson</i> i Rasslebygd	» 14	» » » 17 »
» <i>H. Johnsson</i>	» 14	» » » 17 »
» <i>E. V. R. L. Königsfeldt</i>	» 12	» » » 17 »
» <i>Gustaf Jonsson</i>	» 14	» » » 18 »
» <i>C. I. Bengtsson</i>	» 14	» » » 18 »
» <i>Sven Nilsson</i>	» 12	» » » 18 »
» <i>C. J. Ödman</i>	» 14	» » » 18 »
» <i>A. Andersson</i> i Smedbyn	» 14	» » » 19 »
» <i>J. Örcall</i>	» 10	» » » 20 »
» <i>J. P. Nilsson</i>	» 14	» » » 20 »
» <i>C. G. Otterborg</i>	» 9	» » » 20 »
och » <i>Joh. Jönsson</i>	» 14	» » » 17 »

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 11 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.